

Fredagen den 23 april

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 **Meddelande ang. nästa veckas sammanträden**

Herr TALMANNEN yttrade:

I enlighet med den preliminära planen hålls bordläggningsplenium tisdagen den 27 april kl. 16.00 och arbetsplena onsdagen den 28 april kl. 10.00, torsdagen den 29 april kl. 14.00 och fredagen den 30 april kl. 10.00. Onsdagens sammanträde och eventuellt torsdagens sammanträde fortsättes på kvällen. Fredagssammanträdet avslutas senast omkring kl. 14.00.

§ 3 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1400–1402 till utbildningsutskottet och
nr 1403 till jordbruksutskottet.

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 111.

§ 5 **Partistöd**

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 27 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen inom justitiedepartementets verksamhetsområde gjorda framställning rörande utgifter för statligt partistöd för budgetåret 1971/72 jämte motioner.

I propositionen 1971:1 (bilaga 4, G 4 s. 69) hade föreslagits att riksdagen till Bidrag till politiska partier för budgetåret 1971/72 anvisade ett förslagsanslag av 24 500 000 kronor.

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:46 av herr Björck i Nässjö, såvitt avsåg hemställa att ändrade regler för fördelningen av partistödet skulle införas enligt i motionen angiven modell,

motionen 1971:229 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., vari hemställts att riksdagen uttalade sig för en översyn av gällande regler för det statliga partistödet, innebärande ett genomförande av principen om ett grundbidrag för varje parti plus ett belopp i förhållande till partiernas styrka, att en uppräknig av den totala ramen för anslagsgivningen skedde, att riksdagen dessutom uttalade sig för utformning av regler enligt vilka även politiska riksorganisationer, vilka icke erhållit mandat i riksdagen, fick möjlighet att erhålla partistöd, samt att riksdagen hemställde till regeringen att förslag rörande enligt i denna motion

Fredagen den
23 april 1971

*Meddelande ang.
nästa veckas
sammanträden*

Partistöd

angivna regler för fördelning av det statliga partistödet skulle föreläggas innevarande års höstriksdag för ställningstagande, samt

motionen 1971:523 av herr Ahlmark m. fl., vari hemställdes att riksdagen beslutade komplettera de nuvarande statsbidragen till politiska partier med ett grundanslag på 1 miljon kronor för varje partigrupp i riksdagen som erhållit utjämningsmandat samt att bidraget till politiska partier för nästkommande budgetår uppräknades med 5 miljoner kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen

1) i anledning av motionerna 1971:46, såvitt avsåg partistöd, 1971:229 och 1971:523, den sistnämnda motionen såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en allsidig översyn av gällande regler för det statliga partistödet i enlighet med vad utskottet anfört,

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971:523 i vad den ej behandlats under 1) till Bidrag till politiska partier för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under andra huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 24 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Luttra (c), Boo (c), Ahlmark (fp), Pettersson i Örebro (c), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:46, såvitt avsåg partistöd, 1971:229 och 1971:523

1) beslutade att utöver det i statsverkspropositionen föreslagna partistödet skulle utgå ett grundbidrag på 1 miljon kronor till varje riksdagsparti som erhållit utjämningsmandat,

2) till Bidrag till politiska partier för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under andra huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 29 500 000 kronor och

3) anhöll hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag till regler om avtrappat grundbidrag för partier som ej erhållit utjämningsmandat enligt vad reservanterna anfört.

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande detta betänkande må omfatta även konstitutionsutskottets betänkande nr 28 men yrkanden beträffande sistnämnda betänkande framställes först sedan detsamma föredragits.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Det är nu sex år sedan det statliga partistödet beslutades. Jag vill gärna ge till känna att från vårt håll och från folkpartihåll var man den gången mycket skeptisk och avvisande. Det finns måhända de här i kammaren som därför tycker att det är underligt att vi i år tar initiativ när det gäller partistödets utformning. Jag skall inte gå in på motiveringarna för det, men jag är beredd att göra det om så skulle tarvas.

Nu har vi partistödet och det är ju så att när man har vant sig vid social hjälp en tid så är det svårt att undvara den. Vi får nu göra det bästa av partistödet.

När partistödet beslutades 1965 anförde utskottet också att systemets detaljutformning *borde* bli föremål för översyn sedan erfarenhet vunnits. Sådan översyn har oppositionen yrkat år efter år alltsedan 1967, men regeringspartiet har inte varit intresserat av saken. För ett stort majoritetsparti har det naturligtvis varit angeläget att ha den nuvarande konstruktionen för stöd. Man har tagit in stora mandatpengar och givetvis varit tillfredsställd med det. Segervalet 1968 inbragte ju 720 000 nya kronor till det partiet. Men i år, sedan oppositionen fått övertag, är man genast mer angelägen att verkställa översyn av reglerna för partistödet, för att komma ifrån oppositionens besvärliga yrkande.

Den princip som vi har funnit självklar från början, om man skall ha partistöd, är grundbidragsprincipen. Det är nämligen självklart att varje parti måste betrakta hela landet som sitt arbetsfält. Man måste ha en partiapparat som når ut till alla delar av landet. Det gäller inte bara att värva och på nytt vinna sina egna utan man vill också nå vidare. Jag vill t. ex. med vår politiska information också nå utskottets värderade talesman från Malmö. Även om jag inte har alltför stora förhoppningar om att vinna hans själ för moderat politik, vill vi ändå nå ut till honom och alla. Det betyder att alla partier har grundkostnader som är lika. Det är en axiomatisk sanning som på intet sätt tarvar någon ytterligare utredning.

I år har man fört in ett nytt argument i detta sammanhang och talat om pressen — det är ju aktuellt på olika sätt — och menar att de borgerliga partierna har en press som ger ett extra handtag när det gäller att nå ut med det politiska budskapet. Man skulle alltså ha större tillgång till press än vad regeringspartiet har.

Med anledning av det påståendet kan för det första sägas att det är en tvivelaktig sanning. Pressen ställer sig mer och mer oberoende till partierna och driver en egen, ofta rätt svårklassad politik. Det gäller väl i synnerhet de tidningar som tidigare har stött oss. Vad Skåne beträffar torde väl t. ex. socialdemokraterna ha väl så stor glädje av den s. k. oberoende liberala pressen i Malmö som vad moderaterna har. Vill vi nå ut med vårt politiska budskap bland miljonen svenskar där nere, får vi sannerligen lita mera på postverket än på pressen.

För det andra kan sägas att även om pressen är välvillig, kan den inte ersätta partikanslier och partifunktionärer, som i stor utsträckning sköter den politiska verksamhetens planering och effektivering. Jag tror att vi i detta sammanhang kan lämna diskussionen om huruvida borgerligheten eller regeringspartiet har favör av pressen. Går vi till andra massmedia, till radio och TV, är det nämligen ganska klart att ett statligt monopolföretag alltid kommer att stå närmare det parti som representerar regeringen än de andra partierna. Det är nog tyvärr ofrånkomligt. Därtill kommer ju att ett regeringsparti har en hel rad resurser som de andra partierna saknar. I och med att man är i regeringsställning har man större tillgång till sakkunnigt folk, utredningsapparater osv.

Grundbidraget skulle få ur världen många av de orättvisor som nu vidlåder partistödet. Ett bidrag bara knutet till mandat måste i det långa loppet skada den politiska demokratin och på längre sikt driva på en ensidig utveckling av partistrukturen. Den som vinner valet ett år får

större ekonomiska möjligheter att föra ut sin propaganda till folket och därmed lätt nog kunna bädda för en seger också påföljande val, och den som förlorar ett val har av motsvarande skäl alla möjligheter att förlora också nästa val. Det är klart att där också spelar in de politiska idéer man torgför.

Också vid ett status quo, som vi väl trots allt i stort sett har just nu, så tycker jag nog att partistödet med sin nuvarande konstruktion är skadligt för den politiska demokratin. Den konserverar nämligen den nuvarande partistrukturen och hindrar politisk förnyelse. Det är väldigt svårt för nya partier att göra sig gällande. Det är praktiskt taget omöjligt för smärre partier, och de behöver inte vara så små heller, utan även partier som har "ett icke obetydligt stöd i väljaropinionen" – för att citera en av de fyra principer som ligger till grund för partistödet – saknar möjligheter att få stöd. 1970 togs som bekant en höjning av partistödsgränsen från 2 till 4 procent. 4 procent av väljarunderlaget motsvarar bortåt 180 000 människor, som alltså kan ställas utanför möjligheter till stöd, medan alla de större partierna får dylikt stöd.

En sammankoppling med kvalifikationsprocenten för riksdagsmandat är inte försvarlig. Har man accepterat partistödet, så har man därmed också accepterat att pengarna och den verksamhet som dessa kan ge anledning till är en av förutsättningarna för erhållande av representation i riksdagen. I så fall bör, anser jag, partistödet komma före den tidpunkt då man har möjlighet till mandat i riksdagen.

Det är på den här punkten som vi vidhåller vårt yrkande om utredning för att få fram en annan konstruktion, som förtar tröskeleffekten vid fyraprocentsgränsen. Ett accepterande av partistödet i enlighet med de 1965 godtagna principerna borde ge chans till stöd åt oss säga redan vid 2 procent. En avtrappning av grundbidraget vore rimlig för partierna under den nuvarande fyraprocentsgränsen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationen som är knuten till konstitutionsutskottets betänkande nr 27. Jag har inte nämnt någonting om det kommunala partistödet. Herr Strindberg kommer att behandla den frågan från vårt håll.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det statliga och kommunala partistödet har på ett mycket viktigt sätt gett de politiska partierna större möjligheter att nå ut till människorna *med* sin information och *genom* sin organisation. När jag för sju-åtta år sedan skrev debattboken "Vår fattiga politik" hade man ännu inte börjat diskutera tanken på ett statligt partistödet. Temat i den boken var: gör de politiska partierna mindre ekonomiskt beroende av grupper och institutioner, ge partierna en säkrare ekonomisk bas för sin verksamhet, se till att partierna får ökade resurser till gagn för debatten och demokratin.

Ett år senare var det statliga partistödet ett faktum. Men det stod strid om partistödet 1965 när det infördes, och mycket av vad som då sades från olika håll framstår i dag som föräldrat och ohållbart. *Nu* är uppslutningen från alla partiers och nästan alla politikers sida fullständig. För oss som hela tiden arbetat för den här reformen är det en källa till

glädje. Att vi bör ha statligt partistöd anser nu alla; det är konstruktionen och kanske storleken på stödet som debatten gäller.

När jag skrev boken "Vår fattiga politik" försökte jag resonera om hur bidragen till partierna skulle utformas. Att ge *alla* partier lika stora anslag var inte rimligt. Större partier hade nog, i regel, större utgifter än mindre partier. Och lika bidrag skulle på ett orimligt sätt stimulera till partisplöttring.

Att ge bidragen helt och hållet efter röstsiffror eller mandat i riksdagen var heller inte rimligt. Ett parti som arbetar och har röster i hela landet har vissa baskostnader som är nödvändiga: t. ex. expedition, kontorsutrustning och ombudsman i varje län. Och vissa utgifter är desamma för ett stort som för ett litet parti. Om man vill sända en broschyr till alla hushåll i en stad, i en valkrets eller i hela landet kostar det lika mycket för det stora som för det lilla partiet.

Därför borde man, det var min slutsats, nå en kombination av *grundbidrag* lika för alla partier med viss representation i riksdagen, och *mandatbidrag* som är proportionellt efter storleken i riksdagen. Exakt hur proportionen skall vara mellan de båda bidragen kan vara svårt att säga, och ett visst mått av godtycke på den punkten är ofrånkomligt. Men en kombination av grundbidrag och mandatbidrag är nödvändig för att skapa ett så rättvist system som möjligt.

Nu blev inte detta konstruktionen av det statliga och kommunala partistödet. Det bygger ju helt på den proportionella principen. I flera år har den ensidigheten i bidragets uppbyggnad kritiserats. I år har flera motioner väckts som alla kräver införande av grundbidrag. Bakom de motionerna står företrädare för fyra partier.

Den tanken har vi tagit fasta på i konstitutionsutskottet i de båda reservationerna till betänkandena nr 27 och 28. Vi begär att riksdagen nu beslutar införa ett grundbidrag på 1 miljon kronor för varje riksdagsparti som erhållit utjämningsmandat. Och vi vill till nästa års riksdag ha förslag om avtrappningsregler för grundbidraget för partier som fått ett stort antal röster men inte nått upp till 4 procent av valmanskåren. Vi begär också förslag om en motsvarande reform för det kommunala partistödet till nästa år.

Genom att *nu* besluta om införande av grundbidrag skulle riksdagen i handling slå fast en viktig princip och nå en ökad rättvisa. Det vore en bra utgångspunkt för de båda följande reformerna nästa år – om avtrappningsregler för det statliga partistödet och för konstruktionen av det kommunala partistödet. Det finns inga skäl att vänta längre på att införa ett grundbidrag. Det har ju nu gått sex år sen det statliga partistödet blev verklighet.

Majoriteten i utskottet vill inte gå med på att öka rättvisan så som vi begär. I stället vill man nu ha den utredning, som man tidigare har förvägrat oppositionen.

Avsikten med den här utredningen är ganska tydlig. Den skall "få kunskaper om hur partistödet hittills använts och hur partierna nått allmänheten med sin information". Utredningens förslag skall dessutom "ses mot bakgrund av att utgifterna för partiernas verksamhet bl. a. är beroende av deras möjligheter att sprida information, exempelvis genom

pressen". Det är inte små arbetsuppgifter för utredningen som man här skisserar. Man skall tydligen utreda hur pengarna använts, hur det påverkat organisationen, hur informationen har kunnat vidgas med deras hjälp, vilka konsekvenser partistödet annars haft, vilka möjligheter olika partier har att nå ut till allmänheten, tidningarnas roll – alltså både dagspress, veckopress, fackförbundspress m. m. – rimligen också hur etermedia påverkar informationsmöjligheterna, om regeringspartier och oppositionspartier här har olika förutsättningar, etc. etc. Problem av det slaget måste tydligen ingå i utredningen om man får döma av utskottets utlåtande.

Hur en sådan utredning skall kunna "ske med skyndsamhet", som utskottsmajoriteten också skriver, är obegripligt. Avsikten med den här utredningen är väl i stället att så länge som möjligt skjuta upp reformen med grundbidraget. Förut förhalade man frågan genom att säga nej till en utredning. Nu gör man det genom att vilja lassa på en utredning sådana arbetsuppgifter att den inte kan bli klar förrän om flera år – om man skall fullgöra de uppgifterna. Inom oppositionen har vi blivit lite trötta på att vänta år efter år på en reform. Därför vill vi nu ta det första steget, och jag yrkar bifall till reservationen i konstitutionsutskottets betänkande nr 27.

Det steg vi tar är verkligen inte särskilt stort. Det är ett viktigt steg genom att principen om grundbidrag får riksdagens sanktion, om en majoritet nu röstar för den. Men kravet är inte särskilt långtgående. Av det samlade partistödet skulle med reservationens krav omkring en sjättedel utgå i form av grundbidrag.

Inte heller är den här utgiftsökningen på 5 miljoner kronor anmärkningsvärd. När det statliga partistödet infördes 1965 uppgick det till 23 miljoner kronor. Om dess realvärde hade behållits de här åren och man alltså ökat stödet enbart i takt med prisutvecklingen, skulle det nästa år behöva uppgå till omkring 32 miljoner kronor. I år skulle partistödet, för att behålla 1965 års köpkraft, behöva vara 30,5 miljoner kronor. Det resultatet har en utredning, gjord av riksdagens upplysningstjänst, kommit fram till.

Reservanterna begär nu att 29,5 miljoner kronor skall gå till statligt partistöd. Det är ett mindre belopp än vad partistödet skulle ha varit om det hade värdesäkrats. Vår linje innebär alltså inte ens att man helt återställer värdet av partistödet till 1965 års nivå men att man når en bra bit åt det hållet samtidigt som man genom konstruktionen inför en större rättvisa.

Hittills i debatten har man från socialdemokratiskt håll polemiserat mot kravet på grundbidrag. Man har inte velat vara med om den reformen. Den fråga som jag måste ställa till utskottets talesmän är därför: Förnekar ni att vissa utgifter för de politiska partierna är ungefär desamma för små som för stora partier? Det är kärnfrågan i den här debatten.

Herr BOO (c):

Herr talman! Fria politiska partier är lika självklara som nödvändiga i vår demokrati. Utvecklingen i det moderna samhället ställer ständigt

ökade krav beträffande de ekonomiska resurserna för partiernas verksamhet. Det gäller för deras organisatoriska uppgifter men kanske framför allt för deras betydelsefulla roll som opinionsbildare och som kontaktinstrument mellan enskilda människor och samhället. Det är ett oeftergivligt krav att när ekonomiska resurser ställs till förfogande skall de på intet sätt vara styrande i partiernas verksamhet.

När det statliga partistödet infördes 1965 var detta en ytterst viktig åtgärd just för att ge de politiska partierna ökade resurser, men det var också viktigt att detta skulle ske utan någon som helst kontroll eller insyn i partiernas verksamhet. Det är en självklar sak, som aldrig får ifrågasättas. Om det fanns delade meningar när stödet infördes 1965, kan man i dag konstatera, att uppslutningen bakom det statliga partistödet är total.

Jag måste säga att jag inte delar herr Werners i Malmö uppfattning att det är ett socialbidrag som har kommit och som vi måste ta emot. Det är tvärtom så att det är nödvändiga ekonomiska resurser, som utan inriktande verksamhet ställs till partiernas förfogande och som de måste ha för att kunna fritt utöva en opinionsbildande verksamhet. Jag vågar också påstå att även andra i dag aktuella åtgärder på ett parallellt område säkert kommer att få samma framtida välsignelse.

Även om enigheten om partistödet således är stor, innebär det inte att vi är ense i alla delar beträffande reglerna för dess utanordnande. Det gäller konstruktionen med att bidraget utgår endast per mandat och med lika belopp per mandat.

Som framhållits i motionen 523 är väsentliga kostnader lika för alla partier oberoende av antal mandat. Hit hör, som har nämnts tidigare i debatten, informationsmaterial till väljarna och även del av personal- och administrativa kostnader.

Därför måste det vara rimligt med ett grundbidrag lika till alla partier kompletterat med bidrag per mandat. Det av oss föreslagna bottenbidraget på 1 miljon kronor utgör ungefär en sjättedel av det sammantagna bidraget. Det måste vara ett rimligt komplement för att ge materiellt innehåll åt de principer som ligger bakom förslaget.

Ett annat inslag i reglerna för stödet är att detta helt knytes till i riksdagen representerade partier. Det måste starkt ifrågasättas om inte den s. k. tröskeeffekten är alltför svår att komma över för mindre partier.

Nuvarande valsystem innehåller som bekant spärregler för rätt till utjämningsmandat. Partier skall uppnå minst 4 procent av rösterna i landet eller 12 procent i enskild valkrets. Vi vet att huvudmotivet för dessa spärregler är att inte uppmuntra till partisplittring och därmed försvaga handlingskraften i vårt parlamentariska system. Jag skall inte i det här sammanhanget göra några värderingar beträffande dessa spärregler. Men det är en väsentlig skillnad mellan regler som reglerar partiernas representation och partigruppernas möjlighet att arbeta och verka för att nå representation.

Etablerade partier måste vara synnerligen liberala i sin syn på mindre partiets strävan att bedriva verksamhet för att få ökat inflytande i samhället. Därför måste det enligt min uppfattning vara rimligt att partier

Partistöd

av viss storlek, som dock inte har nått upp till mandat, får visst partistöd. I motion till föregående års riksdag var vi några centerpartister som skissade förslag om partistöd till partier som uppnått 2 procent av rösterna men inte 4 procent. Det måste vara rimligt att införa regler som har detta syfte.

I reservationen föreslår vi således att ett grundbidrag på 1 miljon kronor till varje i riksdagen representerat parti skall beslutas och att förslag skall föreläggas nästa års riksdag om regler för ett avtrappat grundbidrag för partier som ej erhållit utjämningsmandat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid konstitutionsutskottets betänkande nr 27.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Bäckmora och Pettersson i Örebro (båda c).

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! När riksdagen 1965 beslöt att införa statsbidrag till politiska partier angavs i regeringspropositionen fyra principer att ligga till grund för utformningen av stödet. Bidrag skulle utgå till partier "som hade ett inte obetydligt stöd i väljaropinionen", bidragen skulle fördelas efter fasta regler, bidragen skulle sättas i relation till partiernas styrka och, slutligen, någon statlig kontroll av medlens användning skulle ej komma i fråga. Måttstocken på partiernas styrka skulle vara antalet mandat.

Den dåvarande kommunistiska riksdagsgruppen var positiv till förslaget om statligt partistöd till skillnad från partier som senare intagit denna ståndpunkt. Vi var positiva därför att vi ansåg det angeläget att partierna gavs möjlighet att verka på ett sådant sätt att väljarna bereddes möjlighet att värdera politiska händelser och beslut och väga olika politiska åsikter och program mot varandra.

Vad vi var oense med regeringspropositionen om var att vi ansåg att stödet borde utgå efter partiernas röstetal och inte efter antalet mandat. Vi ansåg detta därför att med det dåvarande orättvisa valsyste­met skulle ungefär hälften av den kommunistiska valmanskåren få vara med och finansiera ett annat parti än det man hade givit förtroende i valet. Men sådana saker bekymrade inte representanterna för högern, som den gången hårdast talade emot statligt partistöd – samtidigt som man talade emot så förklarade man att man ändå skulle ta emot ett sådant stöd om det beslutades av riksdagen.

De som den gången talade högst om att man skulle – jag citerar – "komma att ta död på den politiska självaktningen" ifrågasatte vidare att kommunisterna skulle få något partistöd. Samtidigt var man beredd att ta emot partistöd betalt av kommunistiska väljare. Men under de fem år som har gått sedan dess har man utan några större självövertunnelser tagit emot dessa pengar. Det låter annorlunda i dag jämfört med 1965, då man från högerns sida talade om – jag citerar igen – "denna de fria partiernas sista skälvan­de minut". Debatten 1965 avslutades från högerns sida med: "Detta är förnedrande." Nu, några år senare, har både förnedringen och skälvingarna gått över. Förmodligen är också pengarna slut. I dag

förklarar sig moderaterna förnöjda med vad man litet hånfullt kallar "socialhjälp".

Efter att fem år nu har gått sedan riksdagen fattade sitt beslut, kan det enligt vår mening vara lämpligt att göra en översyn av reglerna för det statliga partistödets fördelning. En av de avgörande orättvisorna i sättet att beräkna partistödets fördelning, nämligen att beräkna stödet efter antalet mandat, är ju till dels undanröjt genom det nya valsystemet -- i varje fall för partier som uppnår 4 procent. Men vi anser att man inte kan ha två olika beräkningssystem för partistöd. Vi anser att även partier som inte uppnår denna gräns skall erhålla partistöd. Därför bör detta utredas, och då bör enligt vår mening en fördelning efter röstetal vara avgörande.

I vår motion har vi begärt att riksdagen skall uttala sig för en utredning, där nu gällande regler skall överses. Den översynen skall omfatta frågan om ett grundbidrag för varje parti. Vi har vidare yrkat att denna utredning skall ta upp frågan om bidrag till politiska riksorganisationer som inte erhållit mandat i riksdagen.

I konstitutionsutskottets betänkande föreslås att riksdagen skall begära en översyn som bl. a. tar upp de punkter vi har anfört. Detta är en framgång för den kommunistiska motionen, men vi anser att det är nödvändigt med en precisering på några punkter. Jag vill därför ställa några frågor till konstitutionsutskottets talesman.

Vad menas med att "översynen bör ske med skyndsamhet"? I vår motion begärdes förslag till höstriksdagen. Det är möjligt att det är för kort utredningstid. Men vi anser att utredningen måste drivas med sådan skyndsamhet att nästa års riksdag kan fatta beslut i frågan. Vilka är det socialdemokratiska partiets intentioner i detta avseende?

I KU:s betänkande står att utredningen "bör vara oförhindrad" att ta upp frågorna om grundbidrag och stöd till partier utanför riksdagen. Kan detta tolkas så att utredningen *skall* ta upp dessa frågor? Det finns vidare anledning att närmare få preciserat vilken innebörden är i formuleringen "att frågan om grundbidrag måste ses mot bakgrund av att utgifterna för partiernas verksamhet bl. a. är beroende av deras möjligheter att sprida information exempelvis genom pressen".

Herr talman! Svaret på dessa frågor är av avgörande betydelse för vårt ställningstagande till de förslag som nu föreligger från utskottet.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Det vore frestande att ta upp en mera ingående debatt om samhällets stöd åt partiernas verksamhet ur rent principiella synpunkter. Jag skall avstå från detta och endast hänvisa till riksdagsdebatten 1965. Jag var då talesman för utskottsmajoriteten, och jag tog i ett anförande upp högerpartiets och folkpartiets invändningar och de faror man ansåg hota vårt demokratiska samhälle genom införandet av ett partistöd. Detta anförande slutade jag, herr talman, med att uttala förvissningen om att tillfredsställelsen med ett positivt beslut kommer att bli minst lika stor inom högern och folkpartiet som inom övriga partier trots den hårda debatt som förts. Jag har i hög grad blivit sannspädd. Det finns i dag ingen som bestrider att det nuvarande systemet fungerat i stort sett tillfredsställande, vilket konstateras i utskottets betänkande. I

debatten i dag för man inte resonemanget för eller mot ett partistöd. Alla partier är överens om dess nödvändighet; det är ingen i dag som har hävdad den meningen att vi skulle slopa stödet åt partierna.

Jag vill erinra om debatten 1965, där herr Sjöholm bl. a. sade att partistöd är fullständigt omöjligt i en demokratisk fri stat. Och herr Mårten Werner sade att partistödet är felaktigt, ty det byråkratiserar våra partier, skärper motsättningar och blodtappar idealiteten. Detta är alltså det tillstånd som vi nu skulle befinna oss i, om de som gjorde dessa uttalanden haft rätt i sin bedömning 1965.

Jag vill däremot gärna instämma i vad herr Wedén anförde i debatten 1965, då han sade: "Det går inte att ersätta en viss brist på äkta engagemang och ansvarskänsla med en allt större perfektion hos propagandakampanjer. Politiken är inte bara handlingar för folket, inte bara att låta medborgarna välja mellan olika alternativ. Politikernas inflytande måste också grunda sig på ett medvetet engagemang hos så många medborgare som möjligt."

Jag är helt överens med herr Wedén i dessa stycken, och ingen har i dag heller påstått att partistödet motverkar ett sådant engagemang. Nej, man gör gällande den rakt motsatta meningen — i varje fall är förhållandet sådant inom socialdemokratien — att detta partistöd har medverkat till en större aktivitet ute i organisationerna genom att de beretts större ekonomiska möjligheter att anordna informationsmöten osv.

Jag konstaterar i dag att t. o. m. herr Mårten Werner har ändrat mening. Han vill i dag anslå 1 miljon mera till kommunistiska partiets verksamhet än vad den socialdemokratiska regeringen har föreslagit i den föreliggande propositionen. Han känner i dag ingen ängslan inför skattebetalarnas reaktioner när det gäller att öka partistödet med 5 miljoner kronor. Jag vill erinra om vad han anförde 1965:

"Beträffande skattebetalarna måste det väl ändå vara en from önskan departementschefen hyser då han menar att detta partistöd har förankring i en bred opinion. Inte är förmånen att få betala skatt så omåttligt populär i vårt land att man till och med struntar i vad skatten går till.

Nu skall man betala skatt till objekt som man kanske inte alls vill veta av — det må vara högerpolitik eller kommunism. Visserligen har nu kommunistiska partiet berikats med både moral och religion genom min gode vän Sven Hector. Men det kan nog befaras att herr Hermansson kryper ur fårskinnspåsen och bits som en varg när han får chans. Det är inte rätt att folk skall behöva betala till det med skattemedel."

Så långt herr Werner. Men, herr talman, inte ett ont ord om en syndare som sig omvänder. Och därmed lämnar jag herr Werners förflutna i den här frågan. I dag är han beredd att utan någon som helst utredning öka bidraget till kommunisterna med 1 miljon i förhoppning om syndernas förlåtelse och ett lika stort plus till sitt eget parti.

Jag vill här gärna erinra om de varningar som uttalades av herr Ohlin och bl. a. också av herr Ullsten för att tillfälliga riksdagsmajoriteter skulle kunna ändra på bidragsgrunderna. Dessa talare ville därför ha en särskild anordning som skulle försvåra och förhindra detta. Jag säger det som ett svar på vad som uttalades av herr Ahlmark, när han nu framförde tanken

på en ändring av partistödet redan i dag. Vi hade väl inte väntat att vi nu skulle få uppleva att talesmän för folkpartiet skulle uppträda med sådana förslag.

Det är, tycker jag, en spekulering att söka åstadkomma en ändring av grunderna utan någon som helst utredning. Redan vid beslutets fattande 1965 uttalade utskottsmajoriteten att partistödet inte kunde fastställas som en i alla delar för framtiden orubblig ordning. Men först sedan erfarenhet vunnits av systemet borde en översyn göras av detaljutformningen, varvid dock de fyra huvudprinciperna inte får överges. Jag hade särskild anledning understryka detta i debatten 1965 som svar på herr Ohlins utredningskrav. De fyra huvudprinciperna var:

1. att bidrag endast skall utgå till partier som har ett icke obetydligt stöd i väljaropinionen, manifesterat i allmänna val,
2. att bidragen skall beräknas schematiskt och fördelas efter fasta regler, som icke tillåter någon skönsmässig bedömning,
3. att bidragens storlek skall sättas i relation till partiernas styrka,
4. att någon statlig kontroll av hur medlen används icke skall förekomma.

Som jag nämnde förutsågs redan vid partistödets tillkomst 1965 att en översyn borde göras när erfarenhet vunnits. Tiden för en sådan översyn är nu inne. Det är många förhållanden av betydelse för systemets utformning som nu har ändrats. Sedan systemet tillkom har vi fått ett kommunalt partistöd, som bygger på samma principer. Vi har också fått enkammarriksdag och nytt valsystem. Vidare har i år till riksdagen framlagts förslag om särskilt stöd till dagspressen. Detta kräver en översyn av partistödet. Tidigare har partistödet också haft i uppgift att stödja partipressen, och detta är anledningen till den kanske något oklara formulering som finns i utskottets betänkande, när utskottet hänvisar till pressens betydelse för spridning av information om partierna.

Det är självklart att denna översyn bör ske med stor skyndsamhet. På vårt håll menar vi att förslag bör framläggas och även beslut om möjligt fattas redan under kommande år, dvs. under 1972. Vi tror inte att det är så svårt som herr Ahlmark gjorde gällande att skaffa sig den översyn som erfordras för att bedöma hur förändringen skall göras i det fallet. Utredningen bör emellertid vara förutsättningslös och som utgångspunkt ha de fyra grundprinciperna enligt skrivningen i utskottets betänkande. Detta innebär inte att man inte kan tänka sig en annan konstruktion än den nuvarande. Utredningen bör kunna överväga införande av grundbidrag eller andra lösningar, som kan medföra att rikspartier som ligger i närheten av att erhålla mandat i riksdagen kan få partistöd. Vi menar att det bör kunna gå att finna lösningar som gör detta möjligt. I övrigt vill jag i detta sammanhang hänvisa till vad utskottet anfört i sitt betänkande.

Översynen bör också omfatta det kommunala partistödet. Jag skall emellertid inte nu ingå på den frågan, eftersom en senare talare kommer att ta upp den saken.

Det har anförts att det nuvarande partistödet skulle vara i hög grad orättvist. Detta har bl. a. herr Werner i Malmö gjort gällande. Men om vi ser på både det rikspolitiska och det kommunalpolitiska partistödet, skall vi finna att det i vårt land för närvarande utgår i runt tal 42 miljoner

kronor till stöd åt partierna, och en undersökning har visat att anslagen till partistöd ganska nära ansluter sig till den andel som de olika partierna har av väljarkåren. Moderata samlingspartiet hade sålunda vid det senaste valet 11,5 procents andel av väljarkåren och fick i partistöd en utdelning på 12,1 procent. Centerpartiet hade 19,9 procent av väljarkåren och fick 18,3 procent i partistöd. Folkpartiet hade 16,2 procent av väljarkåren och fick 17,1 procent i partistöd. Socialdemokraterna hade 45,4 procents andel av väljarkåren och fick 47,4 procent i partistöd. Vänsterpartiet kommunisterna slutligen hade 4,8 procents andel av väljarkåren och fick 4,1 procent i partistöd.

Det är klart att man kan ha olika meningar om vad som är rättvist i detta sammanhang. Herr Ahlmark frågade om jag ville förneka att alla partier hade vissa utgifter som var desamma oavsett om partierna var stora eller små. Jag skall ingalunda förneka att det finns utgiftsposter i partiernas verksamhet som är lika för alla partier. Det, menar jag, kommer väl en utredning att visa. Om införandet av ett grundbidrag skulle lösa det problemet på ett mer acceptabelt sätt än de nuvarande reglerna, har vi från vårt håll – det vill jag klart deklarera – inte några invändningar mot en sådan lösning utan är beredda att acceptera den. Men vi vill som sagt i första hand avvakta utredningens resultat. Och jag vill gärna säga att jag är helt ense med herr Werner i Tyresö om att utredningen bör bedrivas så att beslut om möjligt kan fattas redan vid nästkommande års riksdag.

Herr talman! Med detta korta inlägg ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par ord med anledning av herr Adamssons predikan till mig.

Det är klart att jag är smickrad över att herr Adamsson citerar ur mina efterlämnade skrifter. Men det är en mycket äventyrlig citeringskonst han utövar när han plockar ett ord här och några meningar där ur deras sammanhang.

Det är självklart att partistödet har kommit för att stanna. Det vore ovetligt av oss att obstruera mot det. Och när man nu har misstänkliggjort både enskilda och kollektiva givare återstår för resten snart inte mycket annat än att få del av de allmänna medlen. Men jag står fast vid att idealiteten på visst sätt har vikit. Vi vet nog alla att det i dag är svårare att få folk att offra till politiska partier; de hänvisar till att vi ju har vårt partistöd.

Herr Adamsson tycker att jag har tagit ett steg framåt. Det tycker jag att herr Adamsson har gjort också. Tidigare om åren har han menat att vi chevalereskt skulle avstå från det statliga partistödet, därför att vi principiellt varit motståndare till det. Jag har gång på gång försökt undervisa honom om att det är en orimlig ståndpunkt. Man måste ju spela på lika villkor och med samma möjligheter. Det hedrar herr Adamsson att han inte tog upp detta i dag. Det hade ju för resten varit mycket allvarligt; då kunde ju herr Adamsson ha kommit i samma situation. Pondera att förslaget om 1 miljon i grundbidrag går igenom i

dag. Då skulle ju herr Adamsson rimligtvis avstå från den miljonen, i enlighet med sina tidigare åsikter.

Men när vi nu har partistödet, menar vi att det gäller att utforma det så rättvist som möjligt. Herr Ahlmark har redan talat om förslaget om ett grundbidrag på 5 miljoner kronor; och att det var i överensstämmelse med kostnadsstegringar och prisutveckling att höja anslaget till bortåt 30 miljoner. Skulle grundbidraget tas ur det redan befintliga partistödet, skulle ju regeringspartiet förlora på kuppen, så förslaget bör ses som en generositet inte bara mot kommunisterna utan i synnerhet mot herr Adamssons parti.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att det är glädjande att herr Adamsson nu inte längre förnekar att det finns utgifter som är lika för alla partier, oavsett om de är stora eller små. Det måste väl innebära att man nu – i motsats till tidigare – har börjat acceptera tanken på grundbidrag i det statliga partistödet. I så fall har socialdemokratin ändrat mening, och jag noterar det med glädje.

Självfallet medger jag samtidigt att man på många håll inom folkpartiet också ändrat mening under de år som gått. Jag håller helt med herr Adamsson om att det var mycket konstigt som sades 1965 när detta stöd infördes. Men från liberalt håll anfördes ändå i herr Sörensons reservation, som en majoritet inom folkpartiet röstade för, att det fanns utgifter som var lika för alla partier och att man därför skulle utreda ett system "med fast grundbelopp och tilläggsbelopp i förhållande till partiernas styrka".

Jag kan därutöver inte låta bli att påpeka vad herr Adamsson själv sade i debatten 1965. Jag citerar ur hans anförande i andra kammaren för att visa att jag för min del har haft precis samma uppfattning under alla dessa år: "De som tidigast och aktivast arbetat för statligt stöd åt partiverksamheten återfinns inte inom socialdemokratin utan framför allt inom folkpartiet och centerpartiet. Jag vill erinra om en bok av en ung folkpartist som bär titeln 'Vår fattiga politik' och som tar upp dessa ting till en ingående diskussion." Jag har alltså stått fast vid samma linje hela tiden; det framgick av vad herr Adamsson sade för sex år sedan.

Sedan påstår man, att innan grundbidrag införs, måste vi ha en utredning. Det har förvånat mig en del, eftersom socialdemokratins linje 1965 var att man absolut *inte* skulle ha en utredning om de här sakerna. Statsminister Erlander sade, när herr Ohlin den gången krävde en utredning: "Nå, men mandatfördelningen som grund för partiernas bidrag? – – – Men vilken utredning skulle kunna belysa den saken? Det är ett politiskt ställningstagande och ingenting annat. Alla här vet precis lika mycket i dag som efter en lång utredning."

Detta sades alltså när det statliga partistödet *infördes*. Då behövdes ingen utredning av partistödet. Inte ens konstruktionen av anslaget behövde granskas, för det var ett politiskt ställningstagande.

Men när nu vi – med samma argument som anfördes 1965 i herr Sörensons reservation – vill ändra konstruktionen så att den blir mer rättvis, då blir plötsligt en utredning så väldigt viktig. Då kan man lära sig

så mycket av den utredning som man alltid tidigare avvisat!

Varför denna skillnad, herr Adamsson? Förut sade man nej till en utredning för att förhåla införande av grundbidrag. Nu hoppas man väl kunna lasta på en utredning så många saker att man kan fortsätta förhållningen *med* en utredning. Eller också har man ändrat mening och tänker lägga fram förslag 1972. För vår del anser vi att riksdagen redan nu bör sanktionera principen om grundbidrag som komplement till det nuvarande partistödet.

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var med stort intresse jag avvaktade herr Adamssons svar på de frågor som herr Werner i Tyresö ställde. Det var av intresse därför att samma frågor ställdes i utskottet utan att något svar gavs beträffande tidpunkten. Man uttryckte sig mycket glidande om när en eventuell översyn skulle vara klar.

Det kanske mest intressanta är ändå att få höra hur herr Werner i Tyresö kommer att uppfatta herr Adamssons svar. Det är det vi väntar på att få ta del av. Jag skall inte göra några bedömningar, men jag vill ändå redan nu säga, att med det resonemang som förevarit i utskottet och det svar som herr Adamsson gav här i kammaren skall det bli intressant att se hur pass förnöjsam herr Werner i Tyresö är.

Herr ADAMSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna medge att jag inte citerade allt vad herr Werner i Malmö sade i debatten 1965. Jag antydde t. ex. inte detta om att vi nästan var ute och tog änkans sista skärv; jag vill erinra om att herr Werner i Malmö menade att dessa pengar i första hand borde gå till pensionärerna.

Jag skall inte säga mer om detta, men när herr Werner i Malmö menar att det nu föreliggande förslaget om grundbidrag skulle vara högsta rättvisan, vill jag säga att det ändå betyder att den ena halvan av väljarkåren får sammanlagt plus tre miljoner, medan den andra halvan får plus två miljoner. Man kan väl fråga sig om det är så alldeles rättvist. Jag menar nog att riksdagen inte har anledning att föregripa utredningen på denna punkt, utan en utredning får väl ändå överväga hur bidraget skall utformas.

Herr Ahlmark sade att vi var överens om att vissa utgifter var lika stora för alla partierna. Ja, men jag är inte alldeles övertygad om att vi är överens om vilka av dessa utgifter som är lika stora för alla partierna. Här kan det hända att det råder delade meningar mellan mig och herr Ahlmark, om vi skulle gå in på en mera ingående diskussion. Men jag skall inte ta upp detta.

Jag vill gärna ge herr Ahlmark den trösten att säga att jag aldrig har betraktat honom såsom någon motståndare till tanken på partistöd. Vi vet ju ändå att herr Ahlmark 1965 tillhörde den minoritet inom folkpartiet som hade såsom sin talesman i utskottet herr Sörenson. Det är ju ganska intressant att konstatera att herr Ohlin vid det tillfället ville ha en utredning om dessa frågor. Han ville också ha införd en spärr för att inte tillfälliga majoriteter skulle kunna ändra på bidragets konstruktion.

Vad är då mera logiskt, om vi skall ändra på bidragets konstruktion, än att man tänker sig att det föregås av en genomgripande utredning så att ledamöterna har möjlighet att ta ställning efter denna?

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Adamsson menade att ett grundbidrag inte var så där särskilt rättvist, eftersom här står ett stort parti emot tre andra. Det är väl riktigt. Men herr Adamsson vet också att vi har nu en gång tre partier och därmed olika kanslier och funktionärer. Jag för min del skulle gärna se att vi hade ett enda oppositionsparti och arbetar för det. Vi får väl hoppas att den dagen kommer.

Därtill kan man väl lägga att utöver ett grundbidrag, lika för alla, har dock regeringspartiet därtill de resurser som jag omnämnde och som alltid följer med det parti som innehar regeringsmakten.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är litet förvånad över herr Adamsson på en punkt, nämligen då han säger att det är så oerhört viktigt att få en utredning om detta. Jag har följt herr Adamssons övningar i det förflutna. Han sade faktiskt 1965, då partistödet infördes: "Detta är en politisk bedömningsfråga, som inte några om än aldrig så långa utredningar kan ge något entydigt svar på." Men nu när det gäller att skapa ökad rättvisa blir plötsligt en utredning så väldigt nödvändig. Jag förstår inte denna skillnad från 1965 till 1971.

Sedan blev jag också litet besviken på herr Adamsson. Jag fattade honom så i hans första anförande att han hade accepterat principen om grundbidrag, eftersom det finns utgifter som är lika för stora och små partier. Nu börjar han plötsligt polemisera mot tanken på grundbidrag och påstår att det inte skulle vara rättvist av olika skäl, som jag här inte går in på. Då anknyter herr Adamsson till en gammal linje inom socialdemokratien. I propositionen 1965 står följande:

"Om man vill undvika att bidragssystemet inbjuder till en uppsplittning på småpartier eller får andra, inte avsedda återverkningar på partiförhållandena kan något annat än en proportionell beräkning efter enhetliga grunder inte komma i fråga. Konstruktioner, som t. ex. kombinerar ett för alla bidragsberättigade partier lika stort grundbelopp med ett proportionellt beräknat tilläggsbelopp, torde av denna anledning sakna aktualitet."

Nu undrar jag: Står herr Adamsson fast vid propositionens ord från 1965 och avvisar grundbidrag? Eller har ni ändrat er och är beredda att acceptera grundbidrag nästa år? Kan vi få ett klart besked i den frågan?

Herr ADAMSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Redan år 1965 anförde utskottet att den här frågan borde bli föremål för en översyn längre fram, sedan erfarenhet vunnits. Med detta har man ändå sagt att det hela inte är fastlagt för evig tid.

Jag ville med mitt tidigare svar ha sagt att jag när det är fråga om grundbidrag inte vill ta ställning till beloppets storlek och konstruktion på det sättet att det skall fastställas till 1 miljon kronor för varje parti,

Partistödet

Partistöd

såsom de borgerliga partierna nu föreslagit. Det kan tänkas att avvägningen bör vara en annan, men det får utredningen visa. Det kan också tänkas att det finns andra lösningar, som tillgodoser det intresse alla partier har, nämligen att få bidrag till de kostnader som anses vara lika för alla partier – oavsett partiernas storlek. Jag tycker att utredningen bör kunna klara upp även den frågan. Jag har sagt att om ingen annan lösning av detta problem föreligger än att vi måste införa någon form av grundbidrag är jag för min personliga del – vilket jag tror också gäller det parti jag representerar – beredd att acceptera detta.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Partistödsdebatten är inte ny för kammaren och inte heller förhistorien till partistödet. Jag kan därför koncentrera mitt inlägg till dagens situation. Men jag vill gärna säga till herr Adamsson, med anledning av att han redogjorde för relationen mellan partistödet och partiernas procentuella andel av valmanskåren, att den relationen egentligen är ganska ointressant, därför att den gemensamma grundkostnad som partierna har är just den kostnad de har för att försöka åstadkomma en förändring i den procentuella andelen av valmanskåren och för att få nya mandat.

Jag vill också gärna säga, eftersom principen om partistöd eller ej har diskuterats, att jag personligen fortfarande tillhör dem som är emot ett samhälleligt stöd till politiska partier. Jag tror nämligen att det i en levande demokrati som vår finns väldigt många människor som är intresserade av att arbeta för och också ekonomiskt satsa på det politiska parti som de tror bäst kan företräda deras intressen och bäst påverka samhällsutvecklingen i en gynnsam riktning.

Nu finns emellertid detta partistöd, och riksdagen har beslutat att ett kommunalt – såväl landstingskommunalt som primärkommunalt – partistöd kan utgå. När nu detta kommunala partistöd finns är det enligt mitt förmenande ett rimligt krav att det utformas på ett rättvist sätt. Den nuvarande konstruktionen är helt orimlig – en konstruktion som ger kommunerna rätt att besluta om kommunalt partistöd skall utgå men som ålägger kommunerna och landstingen att vid utbetalande av eventuellt partistöd följa en norm som gynnar de större partierna och missgynnar de mindre.

I motionen 549 har vi motionärer redovisat några siffror, som belyser orättvisorna när det gäller det landstingskommunala stödet. De exemplen skulle kunna mångfaldigas. Jag skulle gärna vilja lämna några aktuella siffror som avser årets situation. Siffrorna för det landstingskommunala stödet i Östergötlands län – ett län som jag väl känner till – visar att i år erhåller moderata samlingspartiet 60 000 kronor, centerpartiet 114 000 kronor, folkpartiet 66 000 kronor, socialdemokraterna 270 000 kronor och vänsterpartiet kommunisterna 12 000 kronor. Nu är detta inte på något sätt ett extremt exempel. Jag kan nämna siffror som avser Västernorrlands län: där erhåller moderata samlingspartiet 18 000 kronor mot socialdemokraternas 228 000 kronor. Det är sådana jämförelser som enligt min mening på ett utomordentligt sätt illustrerar de orättvisa förhållanden som i dag råder. En ändring måste därför komma till stånd

– och den måste komma till stånd skyndsamt.

Dessa förhållanden ligger till grund för den motion som herr Brundin och jag har väckt. Motionen syftar till införandet av ett grundbidrag, som skulle ge större rättvisa åt partierna än det nuvarande partistödet ger. Vi har i vår motion föreslagit att man inom ramen för nu utgående bidrag skulle låta 50 procent utgå som grundbidrag och resterande som rörligt bidrag. Det åstadkommer i och för sig inga revolutionerande förändringar. Moderata samlingspartiet skulle i Östergötland i så fall få 82 000 kronor mot nu 60 000, centerpartiet 109 000 mot för närvarande 114 000, folkpartiet 85 000 mot 66 000, socialdemokraterna 188 000 mot nu 270 000 och vänsterpartiet kommunisterna 58 000 mot 12 000 för närvarande. Det föreligger fortfarande väsentliga skillnader mellan de stöd partierna skulle erhålla, men relationen blir i alla fall rättvisare än den nu är. Jag skulle gärna vilja säga till socialdemokraterna att om man i ett landsting kan få 106 000 kronor mera i landstingsbidrag än moderata samlingspartiet får enligt det här förslaget, är det fortfarande ett mycket generöst bud från moderata samlingspartiets sida.

Vi har, herr talman, i motionen påpekat att utformningen av det kommunala partistödet inte får bli sådan att grundbidrag kan utgå till tillfälliga grupperingar. Sådana förekommer ofta vid primärkommunala val, och partistödet får givetvis inte stimulera till särlistor av olika slag, lika litet som partistödet får bidra till att bevara en viss partistruktur i samhället.

Utskottsmajoriteten föreslår att det skall göras en översyn av lagen om kommunalt partistöd. Mot det har jag ingenting att erinra, men det skall, herr talman, vara en översyn som sker så snabbt att förslag till ändrade regler kan föreläggas nästa års riksdag. Även detta uppskov med ett beslut innebär att de nuvarande orättvisorna får bestå, varför uppskovet absolut inte får bli längre än vad som oundgängligen är nödvändigt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen till konstitutionsutskottets betänkande nr 28.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! I likhet med den föregående talaren skall jag väsentligen uppehålla mig vid det kommunala partistödet. I fråga om detta har det funnits enighet på två punkter. Den fortsätter teoretiskt, men i praktiken upphäver man denna enighet för närvarande.

Den ena punkten har gällt att staten skall fastställa fördelningsreglerna. Den andra punkten har varit att fördelningsreglerna för det kommunala partistödet skall sammanfalla med reglerna för det statliga. Men bifaller riksdagen den reservation som de borgerliga i konstitutionsutskottet avgivit i fråga om det statliga partistödet, upphäver man denna princip om att man skall ha samma regler på det kommunala och statliga området.

Man skriver visserligen i reservationen till frågan om det kommunala partistödet följande: ”Då man bör sträva efter likartade huvudprinciper så långt möjligt för det statliga och det kommunala partistödet bör därför reglerna för det kommunala partistödet ändras därhän att ett grundbidrag utgår till i fullmäktige företrädda partier.” Men samtidigt föreslår man att

---

Partistöd

regeringen skall lägga fram ett förslag till 1972 års riksdag. Det innebär att dessa regler kan tillämpas först 1973 ute i kommunerna. Följaktligen får vi under en period olika regler på det kommunala och det statliga området. Man går emot den princip man själv deklarerar i sin reservation.

Jag har inte kunnat finna några rimliga skäl till detta avsteg. Visserligen hörde jag av herr Ahlmark att man skulle ge ett gott förmedel genom att besluta om ett system med dels ett grundbidrag, dels ett mandatbidrag, på det statliga området. Men då kan man inte samtidigt deklarerar att man håller på den tidigare av oss alla omfattade huvudprincipen.

Det finns också en strävan att få reglerna att stämma med varandra även i fråga om detaljer. Bifalles reservationen när det gäller det statliga partistödet, innebär det att en sjättedel kommer att utgå som grundbidrag. I en av folktoparter väckt motion till denna riksdag anser man att en fjärdedel av det kommunala partistödet bör utgå som grundbidrag. Och nyss har vi lyssnat till herr Strindberg som har pläderat för att hälften av det kommunala partistödet skall utgöras av grundbidrag. Finns det skäl att ha olika grundbidragsbelopp på det statliga och det kommunala planet? Där om vet jag ingenting. Man har gripit till en summa, föreslagit den, man säger att vissa utgifter är lika stora oberoende av partiernas mandatantal, men man talar inte om vilka utgifter det är och hur mycket de uppgår till. Det finns inga undersökningar på det här planet.

För närvarande pågår inom kommunalforskningsgruppen vissa undersökningar som kommer att visa hur det kommunala partistödet användes. Det kan ge oss vissa hållpunkter för bedömningen, men det har vi inte för närvarande, utan det blir rena höftningar som vi griper till. Det ter sig för mig orimligt, för så vitt man inte kan anföra alldeles särskilda skäl, att ha olika fördelningsgrunder på det statliga och det kommunala planet, att man har ett grundbidrag på det statliga med en sjättedel och kanske en fjärdedel på det kommunala planet etc.

Men man har också hela tiden resonerat om vissa spärregler. Man har nämligen hävdatt att partistödet inte skall befordra en långtgående partisplittring. Men var skall man då sätta in dessa spärregler? Hur gör man med ett parti som blir företrätt i riksdagen i kraft av 12-procentsregeln? Är det riktigt att ett sådant parti skall ha ett grundbidrag, medan ett parti som har en jämnare spridning av sina sympatisörer över hela landet och inte uppnår mer än låt mig säga 3,5 procent inte skall få det?

Jag har fäst mig vid att man i en av motionerna önskar, att grundbidraget inte skall utgå till ett parti som har ett mandat i en kommunalfullmäktigeförsamling eller i ett landsting, utan att man skall sätta regeln litet högre och sedan reducera bidraget. Visst är detta tänkbart, men vilket mandatantal är då det riktiga? Skall man säga att man skall ha en tiondel av mandaten i ett landsting eller en fullmäktigeförsamling för att få fullt bidrag och att sedan bidragen skall reduceras? Det finns inga som helst utredningar på den punkten. Vi vet ingenting om detta, och det är väl naturligt att vi prövar allt detta på en gång.

Det finns enligt min mening två skäl mot att man i dag å ena sidan begär utredning när det gäller det kommunala partistödet och å den

andra önskar införa nya regler för det statliga partistödet. Det ena är att man därmed upphäver den samstämmighet i fördelningsgrunderna som vi alla tidigare ansett vara riktig. Det andra är att man improviserar en ordning, vars betydelse man inte vet något om i fråga om vare sig det kommunala eller det statliga partistödet.

Låt mig till sist, herr talman, få instämma i den glädje som vissa andra talare gett uttryck åt över att vi nu är eniga om att det skall finnas både ett kommunalt och ett statligt partistöd. Här har erinrats om 1965 års stora debatt. Vi som deltog i den eller upplevde debatten som lyssnare har säkert i minnet den hårdhet och den fränhet som kännetecknade denna debatt. På principiella grunder gick man till angrepp mot allt vad partistöd hette. Det gjorde de moderata och det gjorde vissa folkpartister. Man utmålade alla de faror som man ansåg skulle följa med införandet av ett partistöd.

Några av motståndsmännen från år 1965 har lämnat riksdagen. Dit hör folkpartisten von Friesen och högermannen Magnusson i Tumhult. Säkert är det många av oss som påminner sig det tal som den dåvarande förste vice talmannen herr von Friesen höll. Det formade sig till ett lovtal till vår fattiga politik under 1920-talet, då det fanns idealitet, hänförelse och offervilja bland ungdomen.

Andra av motståndsmännen från 1965 hör fortfarande till riksdagen. Det gäller exempelvis herr Bohman och herr Wedén. Jag tror nu inte att någon av dem kommer att rösta emot sina partier i detta fall trots att dessa har begärt en ökning av partistödet. Det vare mig fjärran att kritisera dem. Självklart skall man lära av erfarenheten. Men jag gläder mig över att partistödet inte har fått de följderna för den svenska demokratin att de ursprungliga motståndarna fullföljer sitt motstånd utan att de nu t. o. m. vill höja anslagen.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Det är ju alltid möjligt att i olika lägen konstruera svårigheter på det sätt som herr Johansson i Trollhättan gör här. Personligen kan jag inte inse varför man nödvändigtvis behöver koppla ihop frågan om ett grundbidrag på 1 miljon kronor till i riksdagen representerade partier med en utredning om utformningen av det framtida kommunala partistödet.

Herr Johansson tar sedan upp en diskussion angående det kommunala partistödet, där han pekar på de svårigheter som även vi motionärer har pekat på. Det är därför vi accepterar att det skall göras en utredning angående utformningen av det kommunala partistödet. Det är bara det att i konstitutionsutskottets betänkande nr 28 har reservanterna krävt att man till 1972 års riksdag skall kunna lägga det förslaget. Det skall inte bli så att den här frågan begravs i en utredning så att orättvisorna skall konserveras under en följd av år. Jag är helt medveten om svårigheterna på det kommunala planet, men jag tycker att man skall kunna lösa de svårigheterna till 1972 års riksdag.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan säger att det är många som har ändrat mening sedan 1965. Det har han alldeles rätt i. Det sades en väldig massa konstiga saker om partistödet när det infördes. Det vet jag rätt väl eftersom jag under 1964 hade en rad debatter landet runt just om partistödet och de förslag som hade väckts i boken "Vår fattiga politik".

När propositionen kom 1965 kritiserade jag regeringen för att den avvisade tanken på grundbidrag och folkpartiet för att man där på sina håll avvisade principen om statligt partistöd.

Sedan dess har folkpartiet utvecklats i rätt riktning. Det står nu nästan enigt bakom tanken på partistöd. Socialdemokraterna har däremot inte utvecklats – förrän möjligen i dag för att få med vpk på voteringen – utan år efter år sagt nej till tanken på grundbidrag.

Om det därför var rimligt att för fem år sedan kritisera *både* regering och opposition så är det nu från *samma* utgångspunkter rimligt att kritisera enbart regeringen. Det är vad som har hänt sedan 1965.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Den senaste deklARATIONEN som herr Ahlmark gjorde var väl författad utan någon närmare anknytning till det inlägg som jag nyss höll. Men jag ville svara herr Strindberg att vi syftar till att få fram ett förslag till 1972 års riksdag. Då får man den samtidiga prövning av det statliga och det kommunala partistödet som jag anser vara det riktiga i detta fall.

När det gäller det kommunala partistödet, som herr Strindberg och jag mest har sysslat med, så är det ju inte möjligt att få ett förslag förrän tidigast till 1972 års riksdag. Därom är vi väl eniga. Men det finns sådana kopplingar mellan det statliga och det kommunala partistödet att det är riktigt att man får en översyn av dem båda på en gång.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det finns en majoritet här i riksdagen för principerna om ett grundbidrag. Sedan kan man inom utredningen överväga hur det skall utformas. Det finns olika omständigheter som bör beaktas, och dessa får en utredning överväga. Det gäller bl. a. frågan om omfattningen av partiernas press.

Men vi anser det också helt nödvändigt att träffa beslut nästa år om nya regler för partistödet, och även för det finns det en majoritet här i riksdagen, vilket alla bör vara på det klara med i dag.

Vårt motionskrav om en översyn, där frågan om grundbidrag och stöd skall utredas även för partier som inte har uppnått 4-procentsgränsen, kommer tydligen att bifallas att döma av den debatt som har förts i kammaren i dag.

Herr talman! Under de här förutsättningarna är vi från vårt parti beredda att stödja utskottets hemställan i denna fråga.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Herr Johansson i Trollhättan talade om att man "syftar till" att ha ett förslag till 1972 års riksdag. Om utskottsmajoriteten hade

sagt ifrån det i sin skrivning, hade mycket av den diskussion som vi har fört i dag varit onödig. Nu är inte detta utsagt, och det är därför som vi motionärer och även reservanterna kräver att riksdagen i dag skall fastslå att det skall utsägas att förslaget skall vara klart till 1972.

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ändrade regler för
kommunalt parti-
stöd*

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ahlmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ahlmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 148
Nej — 139
Avstår — 2

§ 6 Ändrade regler för kommunalt partistöd

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 28 i anledning av motioner om kommunalt partistöd.

(Detta betänkande hade debatterats i samband med behandlingen av konstitutionsutskottets betänkande nr 27).

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:541 av herr Molin m. fl., vari hemställts att riksdagen för sin del beslutade om ändring av lagen om kommunalt partistöd i enlighet med vad som anförts i denna motion,

motionen 1971:549 av herrar Strindberg och Brundin, vari hemställts att riksdagen skulle antaga av motionärerna angivet förslag till lag om ändring i lagen om kommunalt partistöd.

Utskottet hemställde

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:541 och 1971:549 hos Kungl. Maj:t hemställde om översyn av lagen om kommunalt partistöd i enlighet med vad utskottet anförde.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Luttra (c), Boo (c), Ahlmark (fp), Pettersson i Örebro (c), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:541 och 1971:549

Fredagen den
23 april 1971

*Ändrade regler för
kommunalt parti-
stöd*

skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om ändrade regler för kommunalt partistöd i syfte att införa grundbidrag i enlighet med vad reservanterna anfört.

Herr BOO (c):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Boo begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Boo begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	148
Nej	—	140
Avstår	—	1

§ 7 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande:

Nr 21 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av protokoll angående ömsesidig befrielse av luftfartsföretag och deras anställda från erläggande av skatter, upprättat i anslutning till överenskommelsen mellan Sveriges regering och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions regering rörande luftfartsförbindelser den 31 mars 1956

Socialutskottets betänkanden:

Nr 4 i anledning av motion om inrättande av handikappråd i varje län

Nr 6 i anledning av motioner om vård av och åtgärder till stöd för psoriasissjuka, m. m.

Nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om läkarutbildning vid kommunala undervisningssjukhus m. m.

Nr 9 i anledning av motion angående förfarandet vid tillsättande av läkartjänster

Nr 10 i anledning av motion om en utredning angående sjukvårds- kostnaderna för trafikolycksfall, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 8 Ang. åtgärder mot utländsk terrorverksamhet i Sverige

Herr statsministern PALME erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Heléns* (fp) den 13 april framställda interpellation, nr 101, dels herr *Werners* i Tyresö (vpk) i kammarens protokoll för den 13 april intagna fråga, nr 185, dels ock herr *Börjessons* i Falköping (c) i kammarens protokoll för den 13 april intagna fråga, nr 186, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Helén har frågat mig om jag är beredd att lämna riksdagen en redogörelse för de omständigheter i svensk lagstiftning och förvaltningspraxis och eventuella brister i polisens arbetsresurser som gjort det omöjligt att tidigare förhindra terrorverksamhet från den organisation som sedan flera år verkat i Sverige och nu ligger bakom det avskyvärda dådet mot Jugoslaviens ambassadör i Sverige samt att redogöra för regeringens avsikter att söka förhindra organisationer från att bedriva terrorverksamhet i Sverige.

Herr Werner i Tyresö har frågat mig vilka slutsatser jag mot bakgrunden av inträffade händelser nu är beredd att dra i fråga om de i Sverige verkande kroatiska separatistgrupperna och om behovet av åtgärder till skydd för i Sverige boende jugoslaviska medborgare.

Herr Börjesson i Falköping har frågat utrikesministern om han är beredd att lämna en redogörelse för dels regeringens syn på de politiskt motiverade terrordåd som har förekommit bland utländska medborgare i Sverige, dels vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att bereda skydd för dem som befaras bli utsatta för ytterligare dåd. Denna fråga har överlämnats till mig för besvarande.

Jag hemställer att få besvara interpellationen och de enkla frågorna i ett sammanhang.

Innan jag kommer in på själva svaret vill jag än en gång ge uttryck åt svenska regeringens djupa beklagande av de tragiska händelser som ledde fram till ambassadör Rolovics bortgång. Ambassadör Rolovic var en mycket uppskattad representant för sitt land. Den svenska regeringen känner den djupaste avsky för de våldshandlingar som har begåtts. Regeringen har, som jag strax skall utveckla närmare, för avsikt att använda alla de medel som står till buds i en rättsstat för att förhindra fortsatt verksamhet av detta slag.

Under senare år har antalet till Sverige invandrade utländska medborgare ökat kraftigt. Det övervägande flertalet har anpassat sig till de nya levnadsvillkor som möter dem här. De gör en värdefull insats i det svenska samhället.

Många av invandrarna är givetvis politiskt verksamma. Bland dem finns vissa grupper som ägnar sig åt politisk aktivitet som har sin grund i hemlandets förhållanden. Några hinder för sådan aktivitet uppställs

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

numera inte så länge den utövas i former som är förenliga med svensk lag och demokratiska principer, men jag vill framhålla att vi tidigare har haft en mindre liberal inställning till detta slag av politisk verksamhet. Vi är oförhindrade att återgå till vad som har gällt tidigare.

Det allvarliga som har inträffat under senare tid är att vi har kunnat iaktta att det inom vissa grupper av utlänningar har förekommit våld och hot om våld mot personer som omfattar andra åsiktsriktningar. Medlemmar av terroristgrupper har begått de grövsta våldshandlingar mot jugoslavisk ambassad- och konsulatspersonal. Vi står här inför händelser som vi tidigare har förskonats från i vårt land. Situationen är allvarlig och medför svåra och delvis nya problem. För förståelsen härav är det väsentligt att klargöra vad slags verksamhet som vi här har att göra med.

Bland de kroatiska invandrarna i vårt land förekommer ett flertal föreningar som har olika politiska och andra syften. De består av skilda grupper som ofta är splittrade sinsemellan och inbördes. Sammanslutningarna saknar för det mesta fasta medlemskadrer och anknytning till bestämd ort. I vissa av dessa sammanslutningar ingår grupper som har anknytning till den s. k. Ustasjaorganisationen, som verkar för Kroatens skiljande från Jugoslavien och som bedriver verksamhet i flera västeuropeiska länder, i Sydamerika och Australien. Ustasjarörelsen utnyttjar de grövsta våldsmetoder för sina syften. Vi har kännedom om att det i Sverige finns en kroatisk organisation som är hemlig och vars medlemmar uppmanas tillhöra andra kroatiska organisationer för att dölja sin anknytning till Ustasjarörelsen. Ett mycket ringa antal kroater här i landet torde tillhöra denna organisation.

Av vad jag nu har sagt framgår att stora svårigheter föreligger att kontrollera den verksamhet som pågår inom dessa organisationer. Polisen har sedan lång tid tillbaka ägnat särskild uppmärksamhet åt dessa grupper på grund av den våldsideoologi som omfattas av en del av deras medlemmar. Under senare tid har vid husrannsakan och kroppsvisitation beslagtogs ett icke obetydligt antal vapen.

Men polisens verksamhet när det gäller att förebygga våldshandlingar bestäms av den i en rättsstat som vår gällande ordningen att ingripande kan ske endast när välgrundade misstankar om brott eller förberedelse till brott föreligger. Vi skall hålla fast vid dessa rättsprinciper, men jag vill betona att alla medel som står till buds i en demokratisk stat skall tillgripas för att förebygga och hindra våld i politiskt syfte.

Våldsdåd av den art som vi nyligen har fått bevittna kan i regel utföras endast om gärningsmännen förfogar över effektiva hjälpmedel som vapen eller sprängämnen. Det är också känt att antalet vapen som är i omlopp på den illegala marknaden har ökat i betydande grad under senare tid. Därför är det av största betydelse att så långt som möjligt underlätta polis- och åklagarmyndigheternas verksamhet för efterspanande och uppdagande av olaga innehav av vapen eller sprängämnen. Det gäller inte minst vapeninnehav bland de kategorier av in- eller utländska medborgare som på grund av sin politiska aktivitet eller andra liknande förhållanden kan misstänkas för att på illegal väg anskaffa vapen i syfte att använda dem i en terroristisk verksamhet av här åsyftad art. Detta förutsätter emellertid att berörda myndigheter har vidsträckta möjligheter att

använda tvångsmedel för att genomföra nödvändiga och effektiva undersökningar. Det är också av vikt att olaga innehav av vapen eller sprängämnen blir underkastat stränga påföljder som kan antas ha en avskräckande effekt. Vidare bör det finnas vidsträckta möjligheter att ur landet avlägsna utlänningar som har befunnits skyldiga till olaga innehav av sådana vapen eller sprängämnen som kan tänkas komma till användning i samband med politiska terrordåd.

På grund av vad jag nu har sagt har regeringen i proposition, som har lagts fram för riksdagen i dag, föreslagit riksdagen att anta förslag till vissa ändringar i vapenförordningen och förordningen om explosiva varor. Författningsändringarna innebär en väsentlig skärpning av straffen för olaga innehav av vapen och sprängämnen. En sådan skärpning av straffskalorna är uttryck för att olaga innehav av vapen eller sprängämnen bör ses som ett allvarligt brott. Det får förutsättas att polis- och åklagarmyndigheterna med den nya syn på detta slags brott som har kommit till uttryck i den nya lagstiftningen kommer att i betydligt ökad utsträckning tillämpa husrannsakan och kroppsvisitation som medel i sin spanings- och utredningsverksamhet rörande brott av denna art. Man kan även utgå från att domstolarna vid sin straffmätning beaktar de avsevärda risker för den allmänna säkerheten i samhället som är förbundna med att personer som kan misstänkas begå politiska terrordåd eller andra våldshandlingar olovligen skaffar sig eller innehar skjutvapen. Det finns anledning räkna med att de nya reglerna skall kunna få en betydande effekt i samhällets ansträngningar att förebygga och bekämpa våldsbrott av det allvarliga slag vi nyligen har upplevat.

Som jag har framhållit bör det finnas vidsträckta möjligheter att från Sverige avlägsna personer som genom t. ex. olaga innehav av vapen eller på annat sätt kan anses utgöra ett hot mot den allmänna säkerheten i samhället. Det blir hädanefter möjligt för domstolarna att besluta om förvisning av den som gjort sig skyldig till olaga innehav av vapen eller explosiva varor. Man kan räkna med att de som blir dömda till fängelse för olaga innehav av vapen eller sprängämnen regelmässigt kommer att förvisas, om inte särskilda skäl talar för att de bör få stanna i landet.

Jag vill vidare erinra om att utlänning i vissa fall kan utvisas ur riket i administrativ ordning. Bl. a. kan regeringen besluta om utvisning när det är påkallat av hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt är i statens intresse. Beslut om utvisning skall alltid innehålla förbud för viss tid eller för alltid för den utvisade att återvända till Sverige. Den nu nämnda möjligheten till utvisning har inte utnyttjats under de senaste decennierna, men jag vill framhålla att den våldsaktivitet som nu utövas av vissa grupper kan föranleda regeringen att tillgripa utvisning på denna grund av personer som kan befaras begå våld för sina politiska syften. En omständighet som därvid bör beaktas är att vederbörande olagligen innehar vapen eller har begått annat brott. Regeringen har beslutat att låta utreda vilka lagändringar som krävs för att skapa ökade möjligheter att härifrån snabbt avlägsna den som kan befaras begå våldshandlingar.

Jag vill också framhålla att polisen sedan lång tid tillbaka har väsentligt ökat sina insatser för kontroll av de utländska organisationer och de utländska medborgare som kan befaras tillgripa våldshandlingar

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

och för skydd åt dem som kan tänkas bli utsatta för sådana handlingar. Av vad jag nu har sagt framgår att regeringen ser mycket allvarligt på vad som har inträffat och vidtar de åtgärder som är förenliga med våra rättsprinciper för att förhindra våldshandlingar av det slag som vi nu har fått uppleva.

Jag har nu redovisat hur regeringen ser på de våldshandlingar som har begåtts och regeringens åtgärd med anledning av dessa. Jag vill med skärpa understryka att vad som har skett inte får utnyttjas i försök att skapa allmän ovilja mot de utlänningar som verkar i vårt land. Jag har i stället allt skäl att framhålla de utomordentliga värden som har tillförts vårt samhälle av dem som har kommit till oss från andra länder och uttrycka vår känsla av vänskap och solidaritet med dem.

Herr HELÉN (fp):

Herr talman! Det är mycket stora delar av statsministerns tal som man kan instämma i, och jag gör det nu när jag tackar honom för svaret, inte minst då de ord han slutade med. Jag tänker också på den klara åtskillnad han gör mellan stora invandrargrupper som tillfört vårt land utomordentliga värden och de små grupper som genom att i Sverige utöva terror inte bara sätter demokratiska frihetsvärden på spel för oss alla utan också hotar andra medborgare med kroppsligt våld och rent av ritualmord.

Jag tänker på den beslutsamhet som regeringen nu ger uttryck för "att använda alla de medel som står till buds i en rättsstat för att förhindra verksamhet av detta slag". Jag tänker till sist på statsministerns fasthållande vid att i en rättsstat ett ingripande kan ske bara när välgrundade misstankar om brott eller förberedelse till brott föreligger. De människor eller stater som inte godkänner en sådan distinktion står sannolikt diktaturen nära eller bekänner sig rent av till tanken på sådana övergrepp mot enskilda människor.

Det är kanske ändå naturligt om några frågor tränger sig fram i den lugna dialog som jag hoppas att vi skall kunna föra även kring en så djupt upprörande händelse som det avskyvärda dådet på Jugoslaviens ambassad här i Stockholm. Reaktionen i Jugoslavien har fört den svenska allmänheten i kontakt med spänningar mellan folkgrupper, med rester av gångna tiders oförsonlighet och blodshämnd, med krav på en summarisk rättskipning som känns helt främmande i den svenska kulturkretsen. Just genom dessa reaktioner efter ambassadör Rolovics djupt beklagliga bortgång har många kanske förstått att det rör sig om ett händelseförlopp, överfört till svensk mark från ett land med grymmare krigserfarenheter än vi helt kan föreställa oss. Ändå frågar sig många: Har inte personer och grupper så länge gått över gränsen för den politiska aktivitet som vi här i landet tillåter dem som fått politisk asyl som flyktingar eller som kommit hit för att leva här på andra grunder? Några formulerar frågan mera direkt: Har inte regeringen haft anledning att tidigare överväga åtgärder av den typ som medlemmar av den s. k. Ustasjarörelsen nu tvingat fram genom sin senaste aktion? Själv anser jag mig bara ha rätt att gå så långt att jag vill betona att regeringen sedan åtskillig tid har varit informerad om de växande risker som verksamheten från de i celler och grupper organiserade Ustasjamedlemmarna har fört med sig.

Då frågar man sig: Vilka slutsatser kunde det ha lett till? Jag vill peka på den mening i svaret där statsministern talar om att regeringen har uppfattningen att alla medel som står till buds i en demokrati skall tillgripas för att förebygga och hindra våld i politiskt syfte. Det kan ju inte vara en ny uppfattning som regeringen har kommit till genom dådet på den jugoslaviska ambassaden. Eftersom vi vet att möjligheterna att hindra sådant våld som sker med politiskt syfte är helt beroende av polisens resurser i fråga om personalstyrka och de nu av regeringen anbefallda arbetsmetoderna, frågar man sig om det var riktigt av regeringen att tidigare inte följa rikspolisstyrelsens begäran om personalförstärkning och förbättrade arbetsvillkor.

Jag vill emellertid slå fast att regeringen, när det har gällt betydande delar av villkoren för polisens arbetsförhållanden, ingalunda har varit ensam om att agera i den liberaliserande riktning som steg för steg har minskat myndigheternas möjligheter att strängt övervaka och uppspåra personer som tänker gripa till våld, särskilt sådana som i Sverige för in metoder vilka vi i stort sett tidigare varit förskonade från. En rad åtgärder har genomförts i samförstånd. Viseringstvånget har avlägsnats genom internationell utveckling, den särskilda passkontrollen vid svenska gränsen i söder har vi avstått från i det nordiska samarbetets namn, boendeanmälan för utlänningar i privatbostäder har ansetts vara alltför krånglig och besvärande för alla lojala hyresvärdar och hyresgäster och för svåradministrerad för polisen. Om detta råder alltså inga delade meningar.

Eftersom invandringen från Jugoslavien på senare tid har skett i samförstånd med det landets myndigheter och det tydligen kan inträffa att även Ustasjaagenter slinker igenom det hårdare granskningsmönster som är möjligt i ett land av Jugoslaviens typ, är personkontrollen vid invandring inte lätt att fullständigt genomföra. Den särskilda verksamheten vid svenska polisen har ju efter en stark medborgaraktion inskränkts till att inte omfatta registrering av personer efter åsikt annat än enligt mycket snäva bestämmelser.

Men just därför att vi är så angelägna att laglydiga personer i vårt land skall skyddas och — om de är utlänningar — ha rätt att bedriva en sådan politisk upplysningsverksamhet som vi själva skulle vilja ha rätt till om vi mot all förmodan en gång skulle bli landsflyktiga, är det ju viktigt att polisen får resurser att skydda dem som är särskilt utsatta för hot av andra invandrargrupper. Till dessa som känner sig utsatta för hot hör ju flertalet av de 36 000 jugoslaver som kommit för att livnära sig i vanlig fredlig ordning och med all säkerhet nästan alla bland den tredjedel av dem som har kroatiskt ursprung och som står helt främmande för Ustasjas terrormetoder. Men har polisen haft tid och personal att ägna sig åt dessa laglydiga invandrares oro och de anmälningar som har kommit in? Statsministern har inte svarat på den delen av min fråga i interpellationen.

Nu vill jag alltså gärna fullfölja med att fråga vilka slutsatser regeringen och regeringspartiet kommer att dra när frågan om ökningen av antalet polistjänster inom kort åter skall behandlas i denna kammare. Det är ju ändå så att denna fråga har ett direkt samband med personalåtgången för

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

den övervakning som nu måste ske och skärpas, inte bara vid den jugoslaviska ambassaden utan även vid andra ambassader. Den tanke som lanserades från myndigheterna under fjolåret, att Vaktbolaget skulle kunna överta denna övervakning, i varje fall den som sker kontinuerligt dygnet runt, och därmed avlasta polisen, har inte visat sig praktikabel i verkligheten mer än i mycket begränsad utsträckning.

Vi får alltså här en situation, där behovet av på fältet arbetande polispersonal direkt kommer att bli beroende av i vilken utsträckning man måste avdela polispersonal just för det nödvändiga tryggheten av säkerheten för de främmande ambassaderna. Det kan rimligen inte leda till annat än en uttunning av den ordinarie ordningsövervakningen i stora delar av Stockholmsområdet.

Jag tror också det är nödvändigt att konstatera att tillgången på vapen är den väsentligaste anledningen till att hotsituationer av den här typen har kunnat uppkomma. Jag förmodar att man vid det här laget har gjort allt som är möjligt för att stoppa stölderna från de militära förråden, och mina informationer tyder på att det inte längre är vapen med det ursprunget som nu framför allt cirkulerar bland människor som inte har rätt att inneha vapen, utan att det rör sig om insmugglade vapen. På den punkten får vi inga upplysningar om vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att minska denna typ av vapentillförsel till personer som inte har rätt att inneha vapen.

Jag frågar mig också i vilken utsträckning passförfälskning förekommer som gör det möjligt för människor att ta sig in i landet, passera över gränserna, utan att bli föremål för ens den kontroll som vi har kvar i den gemensamma nordiska passkontrollen och om man där har gjort allt vad man kan för att beivra och förhindra förekomsten av en sådan passförfälskning.

Det är några frågor som tillsammans icke innebär någon anledning för misstro mot regeringens vilja att i den här mycket svåra situationen göra en tillfredsställande avbalansering av de vanliga medborgarnas rättstrygghet och nödvändigheten att hårt gripa in mot de grupper som missbrukar det förtroende som det öppna svenska samhället visar dem men som måste klargöra för många människor här i Sverige att vi delvis är i en ny situation. Vi kan inte utgå från att alla som vistas inom Sveriges gränser är påverkbara för den humanitära grundsyn på vård och samvaro mellan människor som vi finner naturlig utan att det är nödvändigt att mot dessa begränsade grupper handla med den snabbhet och den typ av ingrepp som regeringen här har klargjort att den nu tänker använda sig av.

Jag vill också, för undvikande av varje missförstånd, sluta med att säga att jag delar regeringens uppfattning att det icke varit möjligt att ens med utnyttjande av de nu föreslagna och här av mig aktualiserade skyddsåtgärderna förhindra den fruktansvärda tragedi som inträffade på den jugoslaviska ambassaden.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret på min fråga. Låt mig också uttala tillfredsställelse över att även andra ledamöter av kammaren fann det angeläget att efterlysa åtgärder mot de kroatiska fascistorganisationernas terrorverksamhet här i landet.

Jag ansluter mig självfallet till det av statsministern uttalade djupa beklagandet av de tragiska händelser som ledde till ambassadör Rolovics död.

Det anmärkningsvärda i hela denna djupt tragiska och beklagliga händelse är att skottdramat inte har kommit som en blixt från klar himmel. Av statsministerns svar framgår att regeringen säger sig ha haft vetskap om "att det inom vissa grupper av utlänningar har förekommit våld och hot om våld mot personer som omfattar andra åsiktsriktningar".

Men då inställer sig frågan om inte mera påtagliga slutsatser borde ha dragits tidigare än vad som varit fallet och som regeringen nu har dragit. Jag utgår från att statsministern har studerat anförandena i samband med besvarandet av en enkel fråga från min partikamrat herr Svensson i Malmö den 11 mars. Då erinrade herr Svensson om att redan i april 1968 vädjade jugoslaverna i Malmö till regeringen om effektivt skydd mot fascistgruppernas terror.

Attacken mot jugoslaviska konsulatet i Göteborg blev en ny påminnelse om arten av Ustasjaorganisationens verksamhet. Det var ett drastiskt exempel på den verksamheten. Man bör inte och får inte förbise den vardagliga terroristiska repressalieverksamhet som runt om i landet riktar sig mot vanliga, enkla jugoslaviska medborgare och som de har blivit utsatta för. Har statsministern fått uppgift om vilka praktiska slutsatser som drogs av hänvändelsen i april 1968? Nog är det belysande vad herr Svensson i Malmö kunde hänvisa till i den nyss nämnda debatten i kammaren den 11 mars, nämligen uppgiften i Göteborgs-Posten att polisen vid attacken mot konsulatet lät hämta ett par separatistledare för att, som man sade, lugna ned kuppmännen per telefon. Polisledningen visste var de fanns någonstans. Frågan är: Föranledde Göteborgshändelsen några omedelbara instruktioner om särskilda åtgärder från polisens sida? Händelsernas allvarliga innebörd borde ha gjort det. Men drog man några sådana slutsatser? Jag tror det är viktigt att den saken blir klarlagd. Om inte tillfredsställande svar ges på den punkten, så reduceras värdet av de uttalanden som statsministern har gjort här i dag.

Jag noterar sedan som ett riktigt konstaterande i statsministerns svar att vi tidigare här i landet har haft en mindre liberal inställning till detta slag av politisk verksamhet. Men låt mig då konstatera att denna mindre liberala inställning sannerligen inte hade tillämpning på högerextremistiska kretsar men däremot när det gällde antifascistiska flyktingar och personer med en socialistisk åsiktsorientering. Jag anser det inte vara nödvändigt att närmare beröra detta faktum, men en återgång till en sådan praxis kan det enligt vår mening inte få bli tal om. Då gjordes nämligen ingripanden mot socialistiska och antifascistiska åsikter, inte mot konkret verksamhet av terroristisk och kriminell natur.

Jag tycker det är nödvändigt att erinra om det, och därför har jag velat göra den här kommentaren.

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

Vad sedan gäller alla de möjligheter till ingripanden som statsministern nämnt och redogjort för i sitt svar – mot olaga vapeninnehav, mera vidsträckta möjligheter för avvissning ur riket etc. – har jag ingenting att erinra. Det hela hänger på tillämpningen.

Fru talman! Till sist vill jag bara instämma i vad som sägs i svaret, att ”vad som har skett inte får utnyttjas i försök att skapa allmän ovilja mot de utlänningar som verkar i vårt land”. Jag tycker det är väsentligt att det sägs ut i en debatt som denna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Först ber jag att få tacka statsminister Palme för ett positivt och uttömmande svar på min fråga.

Anledningen till min fråga är att man på senare tid har kunnat iaktta att det inom vissa grupper av utlänningar har förekommit våld och hot om våld mot personer som omfattar andra åsiktsriktningar. Medlemmar av terroristgrupper har begått grova våldshandlingar mot jugoslavisk ambassad- och konsulatpersonal. Den senaste händelsen – skottdramat på den jugoslaviska ambassaden i Stockholm – har upprört hela svenska folket. Inför det skedda frågar man sig vilka åtgärder som regeringen ämnar vidtaga för att i fortsättningen förhindra dylika terrordåd och skydda dem som befaras bli utsatta för sådana dåd.

Låt mig, fru talman, i likhet med statsminister Palme och de övriga deltagarna i denna debatt uttala min djupa avsky för den våldshandling som den jugoslaviska ambassaden blev utsatt för och som ledde till den jugoslaviske ambassadörens död. Här finns inte nog ord för att ge uttryck för att en sådan handling inte i något avseende står i överensstämmelse med vår uppfattning om demokrati och respekt för människan.

De spontana opinionsyttringar som förekommit i vårt land kan tolkas som ett uttryck för att hela svenska folket beklagar det skedda och samtidigt hyser deltagande med den avlidne ambassadören Rolovics närstående och det jugoslaviska folket.

Vi måste taga lärdom av vad som inträffat. Jag vill kraftigt understryka vad statsminister Palme i sitt interpellationssvar anfört, nämligen att gällande ordning i en rättsstat som den svenska skall vara att ingripande endast kan ske när välgrundade misstankar om brott eller förberedelser till brott föreligger. Det är själva rättsprincipen. Men statsminister Palme säger – och det vill jag understryka – ”alla medel som står till buds i en demokratisk stat skall tillgripas för att förebygga och hindra våld i politisk syfte”. Jag är övertygad om att denna uppfattning delas av huvudparten av svenska folket.

Våldsdåd av den art som vi nyligen bevittnat kan i regel utföras endast om gärningsmannen förfogar över effektiva hjälpmedel som vapen eller sprängämnen. De av regeringen signalerade skärpta bestämmelserna för olaga innehav av vapen och sprängämnen samt skärpningen av straffen skall ses som en följd av den senaste tidens händelser. Olaga innehav av vapen och sprängämnen bör betraktas som ett allvarligt brott och leda till hårda straff för dem som gör sig skyldiga till dylikt innehav. Det bör för utlänning leda till utvisning ur landet och för svenska medborgare till mycket hårda straff. Det får inte vara på det sättet att det finns en massa

människor i vårt land som går omkring med vapen och ammunition – och därmed är en säkerhetsrisk för övriga medborgare. Sådant kan vi inte tolerera.

De föreslagna straffskärpningarna innebär att polisen i större utsträckning kommer att tillämpa husrannsakan och kroppsvisitation rörande brott mot bestämmelserna om olaga innehav av vapen och sprängämnen. Givetvis måste sådana ingripanden ske med största möjliga hänsynstagande till de enskilda medborgarnas personliga integritet. Men dessa förhållanden är så allvarliga, att vi måste tolerera ingripanden av detta slag även i en demokratisk stat. Givetvis innebär husrannsakan och kroppsvisitation i större utsträckning än tidigare ett ökat risktagande för polisen i dess arbete. Jag förväntar mig, i likhet med herr Helén, att polisen får ökade resurser till sitt förfogande för denna så viktiga uppgift. Om så ej sker kan man riskera att effekten blir mycket ringa.

Jag medger gärna, fru talman, att polisens ökade möjligheter att företaga husrannsakan och kroppsvisitation och att använda andra tvångsmedel är oerhört drastiska. De är dock nödvändiga för att förebygga terrorverksamhet och bekämpa våldsbrott av det slag som vi nyligen upplevat.

Vi har i vårt land en generös lagstiftning när det gäller bl. a. föreningsfrihet. Denna föreningsfrihet får vi absolut inte göra avkall på. Och – märk väl – invandrarna skall ha samma möjlighet som svenska medborgare att bedriva politisk verksamhet, men denna verksamhet får inte använda sig av terrordåd för att nå sina politiska syften. Lika litet kan vi acceptera att sådant förekommer från svenska politiska sammanlutningars sida.

Alla måste få klart för sig, att terrorverksamhet inte är förenlig med svensk lag och inte heller förenlig med våra demokratiska traditioner. Därför kan sådan verksamhet inte tolereras.

De invandrare som inte vill acceptera att politisk verksamhet inte får bedrivas i vårt land, om den politiska verksamheten använder sig av terrormetoder, skall omedelbart utvisas – likaså den som olagligt innehar vapen och sprängämnen.

Det måste klargöras för invandrarna när de kommer till vårt land i avsikt att bedriva politisk verksamhet, att ett absolut krav är att de inte får använda sig av terror i sitt politiska arbete och att olagligt innehav av vapen och ammunition obönhörligt leder till utvisning till det land varifrån de kommit – och, vad det gäller svenska medborgare, till mycket hårda straff.

Fru talman! Jag vill gärna ha sagt att vad som nu förekommit inte får gå ut över de laglydiga och skötsamma utlänningar – det är den övervägande delen – som vistas i vårt land. På en del håll vill man gärna se en klappjakt på invandrarna. Detta är att beklaga. Sverige har haft och har mycken glädje och nytta av den invandrade arbetskraften. De insatser som har gjorts från samhällets sida har inte stått i överensstämmelse med den nytta vi haft av den utländska arbetskraften. I många fall har den utländska arbetskraften erbjudits arbeten som svensk arbetskraft inte vill befatta sig med. Detta skall vi ha i minnet när vi kritiserar den utländska arbetskraften. En förutsättning för att bättre förhållanden skall kunna

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

skapas för skötsamma invandrare är att vi genom skärpta bestämmelser och åtgärder kommer åt våldsverkarna, som i hägnet av vår demokrati – med allt vad däri inrymmes av yttrandefrihet, föreningsfrihet etc. – söker med våldsmedel uppnå sina politiska syften. Dylika metoder är helt främmande för vår demokratiska uppfattning om de medel som skall användas i politiken och samhällsarbetet.

Vår demokrati accepterar inte våldsprinciper. Den uppfattningen måste även omfattas av invandrarna, annars är de ej välkomna till vårt land.

Herr statsministern PALME:

Fru talman! Låt mig allra först få uttrycka min tillfredsställelse och glädje över den vidsträckta enighet som tycks råda i denna diskussion och det tonläge vari debatten har förts.

Jag tror att man, när man vill förhindra terrordåd av detta slag, bör skilja på två typer av åtgärder. Den ena gäller det direkta skyddet för personer som är utsatta för hot. Där finns alltid begränsningar. Som har framkommit i pressen var den jugoslaviske ambassadören av polisen erbjuden personlig livvakt. Han ville inte ha det. Bl. a. på grund av sina erfarenheter sade han att det ger blott ett begränsat skydd.

Det är ofrånkomligt att vi inte kan kontrollera alla människor som går ut och in på utländska ambassader. Själva territoriet – ambassaden – kan inte svenska myndigheter kontrollera. Det finns alltså alltid ofrånkomliga begränsningar i det mått av skydd man i ett demokratiskt samhälle kan bereda enskilda människor.

Den andra typen av åtgärder är av förebyggande art. Det gäller att förhindra att sådana här grupper kan bedriva sin verksamhet och förbereda brott av detta slag. Det är framför allt i detta avseende som de jugoslaviska myndigheterna har framställt önskemål och krav. Även där begränsas återigen möjligheterna av de principer som måste gälla i ett rättssamhälle.

Herr Helén frågade om inte regeringen tidigare har övervägt åtgärder beträffande vapeninnehav. Han frågade vidare om polisen har haft tid och personal för att sätta in sina krafter på detta område. Det berör alltså säkerhetstjänsten, där såvitt jag vet inga delade meningar om personalstyrkan föreligger.

En skärpning av straffen för olaga vapeninnehav och därav följande möjligheter till utvisning hade kunnat genomföras tidigare. Men jag vill ändå påpeka för herr Helén att det är en relativt drastisk åtgärd, som regeringen nu har vidtagit. Det blir hårdare påföljder i vårt land för olaga vapeninnehav än i det stora flertalet andra länder. I många länder, t. ex. USA, behöver man över huvud taget inte ha tillstånd för att inneha vapen. Det är ett av de stora debattämnena där. Här har vi tillståndstvång och straff för olaga vapeninnehav. Vi skärper nu straffen mycket kraftigt. Det är klart att man tvekar rätt mycket innan man insätter så hårda åtgärder, vilka vi helst skulle ha velat slippa i ett samhälle av vår öppna typ.

Jag vill vidare hävda att polisen har använt avsevärt med tid och personal för att följa dessa gruppers verksamhet. Jag har verkligen ingen

anmärkning att rikta mot det arbete som polisen där utträttat, eftersom jag i någon mån har kunnat följa det. Men arbetet är inte alltid så lätt. Jag framhöll i mitt interpellationssvar, att – vilket ibland försvinner i den allmänna debatten – fascistorganisationen Ustasja inte är en öppen organisation. Den är inte registrerad, det finns inga medlemmar av den – öppet – utan det är en organisation som arbetar genom celler, inom ramen för andra organisationer eller helt utanför.

Av de två våldsmännen hade således den ene kommit hit via de jugoslaviska myndigheterna och arbetsmarknadsstyrelsen och den andre ursprungligen som turist. Ingen av dem var veterligen medlem av någon organisation. Ingen av dem hade på något sätt varit föremål för polisens uppmärksamhet.

Herr Werner i Tyresö nämnde att man i Göteborgsfallet kunde ta kontakt med ledare för separatistgrupper, och det är riktigt att man känner till de öppna organisationer som finns. Såvitt jag minns var också en av dessa ledare bror till en av dem som begick våldsdådet i Göteborg. Men förutsättningen för ett ingripande är att vederbörande har begått eller kan misstänkas begå någon brottslig gärning. Så länge inte så är fallet kan inte något ingripande ske.

Polisen har således sedan lång tid lagt ned avsevärd tid och satt in stor personal för att följa dessa organisationer, i syfte att spåra tänkbara våldsmän. Och det arbetet har intensifierats. Men det finns naturligtvis alltid vissa begränsningar i möjligheterna att komma åt en organiserad banditism eller terrorverksamhet.

Herr Helén nämnde en rad andra ting, bl. a. kontrollen av vapen som förs över våra gränser. Med hänsyn till att det har smugglats in vapen från de internationella arsenalerna över Sveriges gränser berörde han möjligheterna att på annat sätt kontrollera denna företeelse. Jag vill på den punkten bara säga att polisen har sin uppmärksamhet riktad på detta. Vi diskuterar dessa och andra frågor med polisen och andra myndigheter. Och i den mån rimliga åtgärder kan vidtagas kommer vi att göra det. Men hela tiden får man väga sådana åtgärder mot risken för att komma tillbaka till ett gammalt kontrollsystem – ett gammalt system, som var ganska byråkratiskt när det gällde att kontrollera utlänningar i landet.

Dessa överväganden kommer att fortgå, och jag är inte i dag beredd att redovisa resultatet av dem. Jag kan bara försäkra herr Helén att myndigheter, departement och regering kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på problemen och fortsätta sitt arbete med att finna ytterligare metoder, som dock skall vara förenliga med ett rättssamhälles principer.

Herr HELEN (fp):

Fru talman! Det var en passus i statsministerns svar som jag hoppas att jag missförstod. När jag förde fram kraven på att statsmakterna skulle ställa sådana resurser till förfogande, att det verkligen finns personal som också har tid att ägna sig åt de anmälningar som görs och den oro som kommer till uttryck från sådana invandrargrupper, som känner sig särskilt hotade, vred statsministern – så som jag kunde uppfatta honom med mina öron – det därhän, att sådana krav nästan skulle innebära att man riktade en anmärkning mot polisens sätt att ha skött denna angelägenhet.

Det var det ju inte fråga om från min sida, utan det gällde om inte regeringspartiet och regeringen, som tidigare sagt nej till utökning av antalet polistjänster, här ändå måste se en del av sitt ansvar för att det i vissa lägen helt enkelt inte varit praktiskt möjligt att ägna tillräcklig tid och uppmärksamhet åt sådana anmälningar.

Statsministern tycks leva i den uppfattningen att frågan om antalet polistjänster totalt sett inte skulle ha något samband med den särskilda verksamhetens – säkerhetspolisens – arbete. Det går ingalunda att ha ett system med en absolut vattentät uppdelning av polisens båda funktioner. Den särskilda verksamheten skulle aldrig kunna fylla de krav man har rätt att ställa på den, om den inte i mycket stor utsträckning kunde repliera på den rutinmässiga övervakning, de spaningsinsatser och kontroller, som görs av den vanliga ordningspolisen. Om den inte kunde göra det, skulle den över huvud taget inte ha möjligheter att verka. Jag vill här konstatera att man kan spåra den glädjande tendensen att särskilda verksamheten visar större förtroende för de lokala och regionala polischefernas behov av information, så att man kan tillgodogöra sig deras fullt normala verksamhet för att koncentrera särskilda verksamhetens insatser på de mycket specifika fall, som bara den kan ägna sig åt.

Detta är det ena skälet till att det finns ett absolut samband mellan totala antalet polistjänster och särskilda verksamhetens arbetsinsatser. Det andra är att när det direkt gäller vakthållningen kring de främmande beskickningarna och andra företrädare för främmande nationer är det i hög grad fråga om den samlade effekten från särskilda verksamhetens personal och den vanliga polispersonalen.

Det går alltså inte att påstå att vi skulle ha haft samma mening beträffande de personella resurser, som skall ställas till polisväsendets förfogande. Jag hade hoppats att statsministern skulle säga att det här utgör ett skäl för att ompröva den alltför restriktiva bedömning som regeringspartiet och regeringen har gjort då det gällt möjligheten att nu ställa sig positiv till rikspolisstyrelsens krav på ytterligare förstärkning.

Statsministern gick förbi frågan om passförfalskningen. Är det inte en riskfaktor då man på polissidan inte har haft tillräcklig möjlighet och tid att snabbt ägna sig åt inkomna anmälningar? Har man verkligen gjort allt man kan för att det inte skall finnas risk att polisen inte i tid hinner reagera beträffande andra grupper med liknande motsättningar som dem vi nu har spårat mellan jugoslaviska medborgare, om det kommer in personer på i Sverige tillverkade illegala pass?

Slutligen vill jag helt instämma i statsministerns karakteristik av Ustasjarörelsen, som inte kan betraktas som en förening i den svenska föreningsrättslagens mening och där det alltså inte får finnas den missuppfattningen att ingreppen mot dess medlemmar skulle hämmas av just de regler som gäller enligt föreningsrättslagen. Jag hoppas att jag inte skall fatta en av medfrågarna på det sättet att han rekommenderade utvisning till det land, varifrån en person med politisk asyl har kommit, som den rätta lösningen. Det skulle ju vara att fullständigt vrida asylbegreppet från dess egentliga mening.

Till herr Werner i Tyresö vill jag till sist säga en sak. Rikspolischefen har ju uttryckligen alldeles nyligen offentligen klargjort att det inte skett

en sådan tendentiös snedvridning i övervakningen av extremistgrupper som herr Werner påstår. Jag kan därför inte fatta herr Werners inlägg i dag annat än som ett oförsynt angrepp mot en högt förtjänt ämbetsman, och jag tycker kanske att statsministern borde ha uppmärksammat den saken.

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Fru talman! Jag vet inte om statsministern behöver uppmaningar från herr Helén om vad han skall svara och inte svara på här.

Jag vill bara tillägga till denna debatt att lika litet som herr Svensson i debatten den 11 mars ansåg sig ha anledning att ifrågasätta justitieministerns goda vilja, lika litet har jag anledning att göra det beträffande statsministern eller regeringen i dess helhet. Men jag har litet svårt att frigöra mig från uppfattningen att man har nonchalerat dessa problem och den verksamhet som har lett fram till frågorna. Det finns nämligen uppgifter som stärker den uppfattningen. I debatten den 11 mars påvisades ett par intressanta intervjuer i några Göteborgstidningar. I de intervjuer som man refererade till sade sig bl. a. en byråchef i SÄPO inte känna till någon kroatisk terrorverksamhet. På invandrarverket svarade en byrådirektör på fråga från intervjuaren att man inte visste någonting om kroatiska exilorganisationer. Vad SÄPO och invandrarverket inte kände till var tydligen känt av flera tidningar och måste också varit känt av Göteborgspolisen, eftersom man visste var separatistledarna fanns. Min fråga ställdes därför att intervjuerna i Göteborgspressen var så pass uppseendeväckande och inte helt överensstämde med vad som sades i herr Palmes svar, att polisen sedan lång tid ägnat grupperna särskild uppmärksamhet på grund av den våldsideologi som omfattas av en del av gruppernas medlemmar. Jag menar att SÄPO väl också räknas till polisen i detta land.

Herr statsministern PALME:

Fru talman! Jag uppfattade inte vad herr Werners angrepp mot rikspolischefen skulle vara, och därför bemötte jag inte det. Men jag kan säga till herr Werner att han kommit i en litet besvärlig situation med hänsyn till den vigilans han här visar om att man bör ingripa mot dessa grupper samtidigt som hans parti har krävt en begränsning av säkerhetstjänstens resurser. Det stämmer inte riktigt bra överens. Vill man att polisen skall övervaka och noga följa sådana här grupper, måste man också se till att den får möjligheter att göra det.

I herr Heléns utläggningar om den särskilda verksamhetens större förståelse för de regionala polismästarna spårade jag snarare den före detta landshövdingen än den nuvarande folkpartiledaren, men det hindrar inte att hans synpunkter kan ha relevans ändå.

Passförfalskningen bör hållas efter och bekämpas så mycket som möjligt, men jag saknar detaljerad kännedom om detta, och därför vill jag inte ta upp det.

Vidare är nu inte rätta tillfället att diskutera antalet polistjänster och huruvida det antal som finns är tillräckligt eller om man bör öka det. Detta får man göra i anslutning till att den huvudtiteln behandlas.

---

*Ang. åtgärder mot
utländsk terrorverk-
samhet i Sverige*

Det är naturligtvis alltid svårt att veta hur snabb ökning man har råd med. Sedan förstatligandet har antalet polistjänster i landet ökat med över två tusen. I en tidsperiod när man håller tillbaka antalet offentliga tjänster mycket kraftigt är det inom polis- och skolväsendet som de stora ökningarna ligger. Det är trots allt ett faktum.

Men det för dagens debatt relevanta är framför allt det faktum att polisen i sitt arbete har klart prioriterat åtgärder på grundval av anmälningar från människor som känt sig hotade av extremister. Man har gett det en tyngdpunkt i sitt arbete. Jag fick ju efter Göteborgsdådet en noggrann redovisning av polismyndigheterna över denna problematik. Jag hade tillfälle att diskutera med representanter för den jugoslaviska riksföreningen och vissa andra grupper. Beskyllningar att jag skulle ha mottagit medlemmar av Ustasjarörelsen, som jag har sett här och där i utländsk press, vill jag begagna detta tillfälle att med skärpa tillbakavisa som helt sanningslösa. Det är en sak för sig.

När jag diskuterade med invandrargrupperna och de redovisade olika händelser, sade jag att de skall med förtroende vända sig till polisen, diskutera med polisen vilka åtgärder som kan vara nödvändiga. Man har kanske haft en tendens att isolera sig inom den egna gruppen och försöka skydda sig själv mot sådana här extremistgrupper, vilket inte är så konstigt eftersom många upplever sig vara i ett främmande land vars seder och bruk man inte så noga känner till. Mitt entydiga svar har varit att de som känner sig hotade, de som har konkreta bevis på förberedelse till eller hot om brott skall med förtroende vända sig till den svenska polisen så att man gemensamt kan förebygga sådan verksamhet.

Jag vill sluta med att säga att detta är ett svårt problem därför att det har att göra med hur ett mycket öppet och mycket tolerant samhälle – förmodligen är vårt samhälle bland de öppnaste om inte det öppnaste som finns i detta avseende – reagerar när element kommer in som medvetet missbrukar toleransen, som kanske lockas hit utav rykten om vår öppenhet och som här nyttjar öppenheten till att skapa ett slagfält för terrorism och banditism. I det läget tvingas man reagera. Det är förstärkta polisinsatser med den typ av ganska drastiska ingripanden som den här ifrågavarande vapenlagstiftningen innebär, med en viss hårdhet i behandlingen av de utlänningar som bryter mot lagarna på denna punkt. Men vi skall göra de ingripandena i medvetande om att de är nödvändiga, dock utan att släppa ur sikte att vi har anledning att känna stolthet över att med förenade krafter ha skapat ett öppet och tolerant samhälle. Det är det samhället vi genom dessa åtgärder skall försöka värna och återställa där missbruk har förekommit.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Vad som gett mig anledning att begära ordet är närmast att herr Helén tydligen har missuppfattat mig eller möjligen jag har uttalat mig något oklart. Jag menar när det är fråga om utvisning att man givetvis också måste ta hänsyn till asylrätten. Jag ansluter mig helt till vad statsminister Palme har anfört i sitt interpellationssvar.

Herr WERNER i Tyresö (vpk):

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. tillämpningen
av bestämmelserna
om förtidspension
för husmödrar*

Fru talman! Till statsministern vill jag bara säga att det inte finns någon motsägelse mellan det resonemang jag fört om SÄPO i dag och det resonemang vi har fört tidigare. Vi har från vårt parti aldrig förnekat att ett land behöver en säkerhetspolis. Vad vår kritik av SÄPO gått ut på klarlades ju inte minst i den stora debatt vi hade i början på år 1968. Det var SÄPO:s åsiktsregistrering som vi attackerade och som vi attackerar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. tillämpningen av bestämmelserna om förtidspension för husmödrar

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 12 januari framställda interpellation, nr 12, och anförde:

Fru talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om jag anser att tillämpningen av de nya bestämmelserna om husmödrars möjlighet att erhålla förtidspension är sådan att den överensstämmer med riksdagens beslut och intentionerna i detta beslut.

Som bakgrund till svaret vill jag återge den passus ur andra lagutskottets sedermera av riksdagen godkända utlåtande nr 34 över propositionen 66 år 1970 om vidgad förtidspensionering som herr Gustavsson avser och som han har citerat i sin interpellation. Uttalandet lyder:

”Propositionsförslaget innebär vidare en viss uppmjukning av invaliditetsbedömningen beträffande handikappade husmödrar. Hittills har man för gift kvinna som uteslutande varit sysselsatt med hushållsarbete i hemmet bedömt hennes arbets- och förvärvsförmåga med hänsyn till hennes förmåga att utföra sådant arbete. Riksförsäkringsverket har funnit det befogat att man vid bedömandet av en husmoders arbetsförmåga generellt också tar hänsyn till om och i vad mån hon skulle kunna utföra något förvärvsarbete utom hemmet. Den omständigheten att en invaliderad husmoder kan utföra ett visst mått av hushållsarbete borde inte hindra att hon kan få hel förtidspension.” Utskottet säger vidare: ”Liksom departementschefen är utskottet av den uppfattningen att nuvarande praxis många gånger varit alltför snäv och att en viss uppmjukning därför är motiverad.”

Riksdagens beslut om vidgade möjligheter till förtidspension fattades i maj förra året, och reformen trädde i kraft den 1 juli 1970. De nya riktlinjerna för förtidspensionering av husmödrar har av naturliga skäl ännu inte tillämpats i sådan utsträckning att det är möjligt att här redovisa någon fast praxis vid bedömningen av ärendena.

Vad herr Gustavsson åsyftar med sin interpellation synes vara en invaliderad husmors möjligheter att få hel förtidspension trots att hon kan utföra arbete i sitt hushåll.

I detta avseende gäller för tillämpningen den regeln att förmågan att utföra arbete i hushållet påverkar bedömningen av arbetsförmågan i

*Ang. tillämpningen
av bestämmelserna
om förtidspension
för husmödrar*

pensionsärendet bara om detta arbete är mera betydande. Därvid tar man hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av de sysslor som husmödrarna kan utföra. Att hon utför ett visst mått av hushållsarbete hindrar alltså inte att hel förtidspension beviljas.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Fru talman! Anledningen till interpellationen var det förhållandet att riksförsäkringsverkets tillämpningsföreskrifter, som tillställts försäkringskassornas pensionsdelegationer, enligt min mening inte överensstämmer med det beslut som riksdagen fattade i anledning av propositionen om vidgad rätt till förtidspension. Statsrådet citerar vissa uttalanden i propositionen liksom vad andra lagutskottet sagt i anledning av propositionens innehåll. Jag menar att riksförsäkringsverket inte har dragit de rätta slutsatserna av vad som där står.

Nu säger statsrådet i sitt svar att de nya riktlinjerna för förtidspensionering av husmödrarna av naturliga skäl ännu inte hunnit tillämpas i sådan utsträckning att det är möjligt att här redovisa någon fast praxis vid bedömningen av ärendena. Men för mig är detta inte det väsentliga här. Jag är medveten om att det inte har kunnat utvecklas någon praxis, men det viktiga är riksförsäkringsverkets tillämpningsföreskrifter vilka, som jag nämnde, enligt min mening inte riktigt överensstämmer med riksdagens beslut.

Jag vet inte om socialministern känner till dessa föreskrifter, men jag finner anledning att här referera något av det som har meddelats ut till kassorna. Jag tillhör själv pensionsdelegationen i Kronobergs län, och när vi efter den 1 juli började diskutera pensionsärenden där de nya reglerna skulle äga tillämpning och ta ställning till dem, utgick vi från de klara uttalanden som finns i andra lagutskottets utlåtande. I september, tror jag det var, ordnade riksförsäkringsverket en konferens för försäkringskassornas ordförande och direktörer. I en stencil som då delades ut sades att beträffande husmödrar bedöms rätten till förtidspension i första hand med hänsyn till förmågan att utföra hushållsarbete.

I år fick vi en ny stencil med ett referat av ett anförande som hållits av en representant för verket vid en konferens i Lidköping. I ingressen står just att det är angående interpellation av herr Gustavsson i Alvesta rörande rätt för handikappade husmödrar till förtidspension enligt lagen om allmän försäkring. Där indelas de gifta kvinnor som är hemmafruar i två grupper.

Den första gruppen utgörs av gifta kvinnor som varit förvärvsarbetande men som nödgats sluta sitt arbete på grund av sjukdom. För denna grupp gäller, heter det, samma regler som för förvärvsarbetande i allmänhet.

Så kommer man till den andra huvudgruppen, gifta eller mötsvarande kvinnor som varit och är s. k. hemmafruar, dvs. som antingen tidigare förvärvsarbetat men slutat arbetet av annan anledning än sjukdom för att sköta hem och familj, eller som varit hemmafruar i stort sett alltsedan äktenskapets ingående efter att dessförinnan förvärvsarbetat endast kort tid eller inte alls. Om den gruppen anføres något som jag finner mycket egendomligt. För dem "blir de gynnsammare bedömningsreglerna för

äldre förvärvsarbetande inte tillämpliga när de uppnår 63 år. För att en hemmafru skall vara berättigad till förtidspension krävs sålunda i princip att nedsättningen av hennes arbetsförmåga i betydande grad är medicinskt betingad.”

Jag finner, som sagt, det här mycket egendomligt, och denna föreskrift från riksförsäkringsverket gjorde att pensionsdelegationerna fick ändra sin bedömning. I min egen delegation har jag hävdad uppfattningen att det är riksdagens och andra lagutskottets klara uttalande som skall ligga till grund, medan pensionsföredraganden anser att han måste följa de föreskrifter som har kommit från riksförsäkringsverket. Andra lagutskottet säger ju också klart i sitt utlåtande apropå en motion att de föreslagna bestämmelserna om vidgad förtidspensionering för äldre arbetskraft liksom de gällande bestämmelserna har giltighet för alla som tillhör den allmänna pensioneringen. Då är det mycket egendomligt att man här sätter en gräns och säger att de nya reglerna inte skall gälla för hemmafruar som uppnått 63 års ålder.

Jag är verkligen förvånad. Jag var med i andra lagutskottet, där det skedde en mycket ingående behandling, och i andra kammaren när riksdagen tog ställning till detta. Sedan har jag suttit som ledamot i pensionsdelegationen och fått tolkningar från riksförsäkringsverket som inte överensstämmer med vad jag förut har varit med om att besluta, tolkningar som jag anser icke har stöd i riksdagens beslut.

Nu vill jag fråga statsrådet huruvida dessa riksförsäkringsverkets tillämpningsföreskrifter, även om de bara har gått ut i stencil till pensionsdelegationerna, är kända för statsrådet och likaså om statsrådet är beredd att se till att vi får sådana tillämpningsföreskrifter att vi kan följa upp riksdagens beslut i den praktiska handläggningen av dessa ärenden ute i kassorna. Jag vill också därmed ställa den sista frågan, om statsrådet då är beredd att medverka till att de, som under dessa månader fått sin pensionsbedömning efter riksförsäkringsverkets tolkning, får dessa beslut ändrade i överensstämmelse med riksdagens beslut, vilket jag än en gång vill understryka.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Herr Gustavsson i Alvesta tycks vilja göra gällande att reformens särskilda regler om vidgade möjligheter till förtidspension för äldre skall tillämpas också på husmödrar. I anledning av detta vill jag erinra om att både riksförsäkringsverkets utredningsförslag som låg till grund för reformen och propositionen i frågan som riksdagen godtog begränsar området för tillämpningen av äldrereglerna till äldre förvärvsarbetande. Samtidigt innebär emellertid reformen ändrade regler om förtidspension i allmänhet, regler som bl. a. berör husmödrarnas möjligheter till förtidspension. Det är alltså tillämpningen av dessa ändrade allmänna regler vi diskuterar i detta sammanhang, herr Gustavsson, och inte äldrereglernas tillämpning.

Får jag, fru talman, i detta sammanhang erinra om att det var en viktig reform som genomfördes förra året. Det blev en liberalisering av bestämmelserna. Reformen har hittills varit i kraft mindre än ett år. Erfarenheterna visar att under denna korta tid ett stort antal husmödrar

*Ang. tillämpningen
av bestämmelserna
om förtidspension
för husmödrar*

som tidigare inte kunnat få förtidspension nu har beviljats sådan.

För att få en bild av hur reformen av förtidspensioneringen slagit ut i tillämpningen har riksförsäkringsverket tagit in uppgifter från försäkringskassorna om de pensionsärenden som behandlats i kassorna under andra halvåret 1970. Dessa uppgifter bearbetas för närvarande i verket tillsammans med annat material av betydelse i sammanhanget. Undersökningen är alltså ännu inte färdig.

På grundval av det resultat som redan nu har kommit fram kan jag emellertid säga, att reformen synes ha fått betydelse inte minst när det gäller husmödrarnas möjligheter till förtidspension. Man bedömer att de nya reglerna lett till gynnsammare resultat av pensionsansökan, jämfört med de tidigare bestämmelserna, i cirka 3 000 fall avseende husmödrar under den tid som undersökningen rör, alltså andra halvåret 1970.

Man tycker sig också ha stöd i materialet för att rent allmänt göra den bedömningen beträffande husmorsfallen att de nya reglerna leder till hel förtidspension i ärenden, som förut skulle ha gett två tredjedels pension, och till två tredjedels pension när det med de äldre reglerna skulle ha blivit en tredjedels pension. För att få mera ingående uppgifter får vi vänta tills undersökningen blir färdig.

Jag har, fru talman, med dessa uppgifter velat påpeka att reformen ute på fältet verkligen visar att den är i funktion på sätt som var avsett.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Fru talman! Jag kan helt instämma med socialministern i att reglerna fått betydligt gynnsammare resultat än de tidigare hade, men kvar står frågan om tillämpningen. Socialministern säger att det inte är äldre reglerna utan de allmänna reglerna som det är fråga om här. Det är just i andra lagutskottets utlåtande under rubriken "Förtidspension i allmänhet" som vi finner att den omständigheten, att en invalidiserad husmor kan utföra ett visst mått av hushållsarbete, inte borde hindra henne från att få hel förtidspension. Jag har nu gått igenom handlingarna, och icke någonstans kan jag finna att man har begränsat reglerna så att en hemarbetande kvinna som uppnått 63 års ålder icke skulle bli delaktig i dessa nya bestämmelser. Det är en fri tolkning från riksförsäkringsverkets sida. Den fanns inte i propositionen, såvitt jag kan se, och den finns inte i andra lagutskottets utlåtande.

Jag hävdar att det är andra lagutskottets utlåtande och uttalande, som ligger till grund för riksdagens beslut, och det är på grundval av det beslutet och innehållet i detta som riksförsäkringsverket skall utfärda tillämpningsföreskrifter.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Först vill jag säga att uppgifterna från fältet visar, som jag sade, att praxis och tillämpning följer intentionerna. Det är alltså en icke oväsentlig liberalisering som har ägt rum.

Sedan är det, herr Gustavsson i Alvesta, här fråga om en klar uppdelning, och jag ber herr Gustavsson att gå tillbaka till dokumenten, som jag påpekade i min tidigare replik. Jag skall inte trötta kammaren med att upprepa repliken, men jag vill ändå stryka under att både

Fredagen den
23 april 1971

Ang. avgiftstarifferna för den frivilliga sjukpenningförsäkringen för hemmafruar

riksförsäkringsverkets utredningsförslag och propositionen i frågan – på detta material byggde sedan utskottet sitt ställningstagande – begränsar området för tillämpning av äldrereglerna till äldre förvärvsarbetande. Samtidigt innebär reformen ändrade regler om förtidspension i allmänhet, regler som således här berör husmödrarna och deras möjligheter till förtidspension. Jag vill, fru talman, fästa herr Gustavssons uppmärksamhet på detta ännu en gång.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Fru talman! Gå tillbaka till dokumenten, säger socialministern. Var finns de? Vi har fattat beslut på grundval av den proposition som socialministern lagt fram. I den propositionen finns inte några dokument som talar om att reglerna är begränsade till husmödrar som inte är äldre än 63 år. Det är den föreskriften som jag angriper här. Det är förvånande att man i dessa tillämpningsföreskrifter sätter en klar gräns, en gräns som icke tidigare vare sig vid behandlingen i andra lagutskottet eller vid behandlingen i kammaren har kommit fram.

Socialministern säger att det fungerar bra på fältet. Då jag som ledamot av vår pensionsdelegation arbetar på fältet och har att ta ställning i dessa frågor vill jag säga att vid varje sammanträde förekommer diskussion om detta. Pensionsföredraganden hade uppfattat utskottets skrivning och riksdagens beslut på ett helt annat sätt än de föreskrifter som sedan kom från riks-försäkringsverket. Detta har vållat mycket besvär. Kvar står alltså frågan var det finns inskrivet att reglerna begränsas till att avse husmödrar som inte är äldre än 63 år.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Jag ber att få hänvisa till propositionen. Jag vill bara göra det tillägget att det bästa beviset för tillämpningens riktighet är vad jag har redovisat i mitt svar. Enbart under andra halvåret i fjol var det ett gynnsammare resultat av pensionsansökan – alltså jämfört med tidigare bestämmelser – i inte mindre än ca 3 000 fall, och det är just husmödrar som den undersökningen avser.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. avgiftstarifferna för den frivilliga sjukpenningförsäkringen för hemmafruar

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Torwalds* (c) den 17 mars framställda interpellation, nr 79, och anförde:

Fru talman! Herr Torwald har frågat mig om jag anser att premiebestämmelserna för den frivilliga sjukpenningförsäkringen är lämpligt utformade och, om så inte är fallet, vilka åtgärder som planeras för att genom ändring av bestämmelserna stimulera hemmafruar att söka sig ut i förvärvsarbete även om detta bara skulle vara av mera tillfällig art.

Enligt lagen om allmän försäkring kan försäkrad, som omfattas av hemmakeförsäkringen eller skulle ha omfattats av den om inkomstför-

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. avgiftstariffer-
na för den frivilliga
sjukpenningförsäk-
ringen för hemma-
fruar*

hållandena inte hade utgjort hinder, frivilligt försäkra sig för ett sjukpenningtillägg. På så sätt kan den försäkrade komma upp till en sammanlagd sjukpenning på högst 15 kronor per dag.

Försäkringen finansieras genom de avgifter som tas upp av de frivilligt försäkrade och genom ett statsbidrag som täcker 20 procent av kostnaderna. Avgiftens storlek är beroende av bl. a. försäkrads ålder vid inträdet i försäkringen. Detta hänger samman med att den risk försäkringen skall täcka är större för äldre personer än för yngre. I avgiftstarifferna skiljer man mellan fyra åldersgrupper, nämligen 16–29 år, 30–39 år, 40–49 år samt 50 år och däröver.

Herr Torwald tar i sin interpellation upp fallet att en hemmafru som sedan länge har varit ansluten till den frivilliga försäkringen tar förvärvsarbete under en kortare tid. I och med att hon börjar förvärvsarbete blir hon obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning och hennes frivilliga försäkring begränsas eller upphör till följd av detta. När anställningen upphör återgår hon till frivillig försäkring med samma utformning som tidigare, och frågan blir då vilken premie hon skall betala för denna försäkring.

Har en försäkrad övergått från obligatorisk till frivillig försäkring har avgiften tidigare alltid beräknats med hänsyn till den försäkrades ålder vid övergången. Denna praxis har grundat sig på anvisningar meddelade år 1954 av dåvarande riksförsäkringsanstalten och har således tillämpats även om den försäkrade tidigare har varit frivilligt försäkrad.

Försäkringsdomstolen har emellertid förra året avgjort ett ärende som avsåg tillämpningen av dessa anvisningar. De gällde en kvinna som hade frivillig försäkring men tog förvärvsarbete under en tid av ca 5 månader. Därmed upphörde hennes frivilliga försäkring. Sedan hon slutat förvärvsarbete blev hon på nytt frivilligt försäkrad. Försäkringsdomstolen fann ätt avgiften för denna försäkring skulle bestämmas som om den frivilliga försäkringen hade gällt under den tid hon hade förvärvsarbetat, alltså enligt den tariff som tidigare hade gällt för henne.

Riksförsäkringsverket har i anledning av försäkringsdomstolens dom utfärdat nya anvisningar. I de nya anvisningarna har verket anknutit till den praxis som gäller inom försäkringskassorna i fråga om den obligatoriska försäkringen och som innebär att ett förvärvsarbete anses som tillfälligt om det varar kortare tid än 6 månader.

De nya anvisningarna innebär således att ett avbrott i eller en sänkning av den frivilliga försäkringen under kortare tid än 6 månader, till följd av att den försäkrade varit obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning, inte påverkar avgiftsberäkningen för försäkringen efter avbrott.

Enligt vad jag inhämtat avser riksförsäkringsverket att följa upp de nuvarande reglernas tillämpning med en fortsatt utredning i syfte att ytterligare komma till rätta med problem av den art som har berörts i interpellationen.

Herr TORWALD (c):

Fru talman! Som interpellant kan man inte vara annat än tacksam över den positiva anda som svaret ger uttryck för. Man kan tydligen också hoppas på ytterligare förbättringar.

Jag vill anföra ett typexempel som gjorde att jag blev uppmärksam på denna fråga. Det var en fru som var född 1927 och som när möjlighet till frivillig tilläggssjukpenning gavs, dvs. när de nya försäkringsreglerna infördes 1955, anslöt sig till denna försäkring till högsta möjliga belopp. Hon var alltså försäkrad fram till början av 1970 och hade då en årspremie på kronor 77:40.

Sedan accepterade hon en kortare anställning. Den var från början tänkt att vara 4 eller 5 månader, men av olika skäl förlängdes den och kom så småningom att omfatta ungefär 9 månader. Därefter begärde hon återinträde i den frivilliga försäkringen men fick då till sin förvåning en årspremie på 108 kronor därför att hon nu hade passerat den ödesdigra åldern av 40 år. När hon först anslöt sig till försäkringen var hon under 30 år. Hon hade fått en ännu högre premie om hon hade hunnit bli 50 år under mellantiden. Det var i detta fall inte tekniskt möjligt, eftersom det bara var 17 år mellan de olika tillfällena som var aktuella.

Jag noterar naturligtvis med tacksamhet att det numera, efter ett utslag i försäkringsdomstolen, har införts en praxis som innebär att om man har en kortare anställning, upp till 6 månader, skall de gamla premierna bibehållas. Det är ett steg i rätt riktning. Men jag skulle ändå vilja betona att vi inte får stanna vid det. I svaret sägs ju också att man fortsätter utredningen. Behovet av det skulle jag vilja belysa med min erfarenhet som personalchef.

Ganska ofta har man en kvinnlig anställd som på grund av barnsörd eller andra omständigheter måste vara ledig — barnsörd är väl det allra vanligaste. Då undersöker man hur man skall kunna täcka det personalbehov som uppkommer, och vanligen lyckas man så småningom, ofta i den aktuella kvinnans bekantskapskrets, finna en person som är villig att försöka klara arbetsuppgiften. Givetvis måste man ta in vederbörande någon tid innan den ifrågavarande ledigheten påbörjas för att man skall kunna träna in henne på arbetet. Sedan stannar hon minst ytterligare 6 månader, och i praktiken kommer hon kanske att tjänstgöra 7 à 8 månader. Det är mycket vanligt på arbetsplatserna att ytterligare 6 månaders tjänstledighet medges. Detta gäller inte minst i statlig anställning — där medges ju normalt t. o. m ett års s. k. C-ledighet för att vederbörande skall få vårda barn i hemmet. Då uppstår ju ett behov av arbetskraft för ännu längre tid. I sådana fall är det kanske inte så ofta aktuellt med den här sortens vikarier, men upp till ett år är det ganska vanligt att man täcker vikariebehovet med arbetskraft av typen hemmafruar som vill känna på vad det vill säga att komma in i ett yrke igen.

Jag tycker då att det är synnerligen angeläget att man inte avskräcker vederbörande med att behöva informera om att när hon sedan eventuellt återgår till hemarbete så kommer hennes premier att öka ganska kraftigt.

Jag har alltså velat peka på dessa problem. Av svaret har jag blivit helt på det klara med att socialministern är positivt inställd till en lösning, och jag uttrycker därför den förhoppningen att den utredning som nu arbetar har som målsättning att i princip vederbörande hemmafru, när hon av olika skäl måste återgå till att bli hemmafru, oavsett hur länge arbetet har pågått, skall ha en möjlighet att göra det på de gamla villkoren.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. fördelningen
av kostnader för
upprensning och
underhåll av vatten-
drag*

§ 11 Ang. fördelningen av kostnader för upprensning och underhåll av vattendrag

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Larssons* i Staffanstorp (c) den 9 februari framställda interpellation, nr 43, till herr jordbruksministern, och anförde:

Fru talman! Herr Larsson i Staffanstorp har frågat jordbruksministern om det inom ramen för nuvarande lagstiftning finns möjligheter att få till stånd en mera rättvis fördelning av kostnaderna för upprensning och underhåll av vattendrag där förutom markägarna även tätorter och industriföretag är intressenter. Herr Larsson har också frågat om jordbruksministern är beredd medverka till att metoder utarbetas som möjliggör en bedömning av hur kostnaderna skäligen bör fördelas mellan intressenterna. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Den nya miljöskyddslagstiftningen erbjuder goda möjligheter att förhindra igenslamning och igenväxning av vattendragen. Miljöskyddslagen innehåller vissa allmänna regler i syfte att begränsa olägenheterna av miljöfarlig verksamhet. Vissa vattenförorenande slag av fabriker eller andra inrättningar får inte anläggas eller på visst sätt ändras utan att tillstånd har lämnats eller särskild anmälan har gjorts. Detsamma gäller beträffande utsläpp av vissa slag av avloppsvatten. Miljöfarlig verksamhet som bedrivs utan tillstånd kan förbjudas. Har tillstånd lämnats är det möjligt att få till stånd en omprövning. Om tio år har förflutit efter tillståndsbeslutet eller om förhållandena dessförinnan har ändrats väsentligt kan sålunda nya eller strängare villkor föreskrivas för verksamheten efter vad som är skäligt. Föreligger särskilda skäl kan efter tio år även tillståndet att utnyttja viss recipient omprövas. Dessa regler torde leda till väsentligt förbättrade förhållanden i våra vattendrag och på så sätt reducera betydelsen av de kostnadsfrågor som berörs i interpellationen.

Av betydelse i detta sammanhang är vidare ett förslag till anläggningslag som för närvarande utarbetas inom justitiedepartementet inom ramen för arbetet på följdlagstiftningen till den nya fastighetsbildningslagen. Förslaget medger bl. a. samfällighetsbildning för fastigheter som har gemensamt intresse av att ta upp, rensa och underhålla diken, om ändamålet är av stadigvarande betydelse för fastigheterna. Under vissa förutsättningar avses fastigheter kunna tvångsanslutas till samfälligheten. Inte bara jordbruksfastigheter kan här komma i fråga utan även fastigheter med industrier och va-anläggningar. Genom förrättning fastslås kostnadsfördelningen mellan de deltagande fastigheterna. Det öppnas vidare möjligheter att få till stånd omprövning av äldre förrättningsbeslut i hithörande frågor.

Förslaget till anläggningslag avses inte komma att omfatta annan vattenavrinning än genom diken. Bäckar, åar och andra vattendrag faller alltså utanför. I fråga om dessa vattendrag kan någon typ av vattenvårdsförbund tänkas erbjuda en lösning på de problem som berörs i interpellationen. Vattenlagsutredningen har enligt sina direktiv till uppgift att utreda frågan om lagstiftning för sådana förbund. Utredningens direktiv kan för övrigt också behöva utvidgas så att de kommer att omfatta även de frågor om torrläggning m. m. i 7 kap. vattenlagen som

inte blir lösta genom anläggningslagen. Denna fråga övervägs för närvarande i justitiedepartementet.

Slutligen vill jag nämna att riksdagen nyligen begärt att Kungl. Maj:t skall överlämna en motion av i stort sett samma innehåll som interpellationens till vattenlagsutredningen för övervägande. Så kommer även att ske.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Fru talman! Jag vill gärna framföra ett tack till statsrådet Lidbom för det positiva svar som jag tycker jag har fått på interpellationen angående fördelningen av kostnader för upprensning och underhåll av vattendrag.

Statsrådet betonade inledningsvis miljöskyddslagstiftningens betydelse för att hålla vattendragen fria från föroreningar och därmed nedbringa dessa underhållskostnader. Det är naturligtvis helt riktigt. Men när det sedan gäller fördelningen av kostnaderna intressenterna emellan kan givetvis ett vattenvårdsförbund vara en delösning av problemet. Det gäller nog mest i det fall vattenförstöringen skall bekämpas, att hålla vattnets kvalitet — att konstatera dess status med andra ord. Själva upprensningen och det praktiska underhållet måste ske genom att i motsvarande fall tillskapa vattendragsförbund. Dessa får då lösa kostnadsfrågorna genom frivilliga överenskommelser parterna emellan, men därvid måste det finnas stöd i lagstiftningen, så att den enskildes rätt på ett rimligt sätt tillgodoses. Nuvarande lag innebär, för att ta ett exempel, att det lilla jordbruket kan få betala mycket mer i vattenrensningskostnader än vad låt mig säga en 100-miljoners industrianläggning får göra, beroende på den markareal som brukar vara med i sammanhanget. Kostnaderna bör väl därför rimligen utgå i proportion till den ekonomiska betydelse som vattendraget har för anläggningen i fråga.

7 kap. vattenlagen ger nu inte möjlighet till ett sådant förfarande, som vi också hörde av interpellationssvaret. Jag noterar därför som mest positivt att statsrådet anför att den sittande vattenlagsutredningens direktiv kan behöva utvidgas, så att de kommer att omfatta även dessa frågor. Jag vill gärna tacka för detta. Jag är nämligen helt övertygad om att det är en nödvändig sak — vilket riksdagen också har givit uttryck för vid behandlingen av en motion av herr Grebäck med liknande syfte. Slutligen vill jag tillägga att det kanske inte vore ur vägen att utredningen i sådant fall också får tillgång till expertis med kännedom om jordbruksförhållandena. Jag hoppas att statsrådet vill överväga även den synpunkten.

Jag tackar än en gång för svaret.

Herr SVANSTRÖM (c):

Fru talman! Jag dristar mig att ta kammarens tid i anspråk några minuter för att säga ett par ord i anslutning till detta interpellationssvar. Jag gör det därför att jag i den gamla riksdagen vid flera tillfällen hade diskussioner med jordbruksministern rörande översvämningarna i våra åar och vattendrag samt orsakerna till dessa översvämningar.

Översvämningarna i vattendragen kan naturligtvis ha många orsaker. Att en snabb snösmältning eller stora nederbördsmängder kan resultera i

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

*Ang. fördelningen
av kostnader för
upprensning och
underhåll av vatten-
drag*

*Ang. fördelningen
av kostnader för
upprensning och
underhåll av vatten-
drag*

översvämningar är uppenbart. Men även i sådana vattendrag där det tidigare inte har förekommit översvämningar har sådana på senaste tiden blivit mer och mer vanliga på grund av sådan igenslamning som uppstått av en allt kraftigare vattenförorening från industrier och samhällsutsläpp.

Jag har med stort intresse tagit del av statsrådet Lidboms svar på herr Larssons i Staffanstorp interpellation, och jag vill instämma i att svaret är positivt. Men jag vill också framhålla angelägenheten av att man i det pågående lagstiftningsarbetet tar hänsyn till de ändrade förhållanden som nu inträtt. Tidigare var det ganska uppenbart att fastighetsägarna skulle svara för de åtgärder som behövde vidtas för att rensa och undanröja hinder för vattenavrinningen. I dag förefaller detta inte lika självklart, utan även andra intressenter måste nu vara med och dela kostnaderna.

I interpellationssvaret sägs att det förslag till anläggningslag som för närvarande utarbetas i detta fall endast kommer att omfatta rensning och underhåll av diken. Åar och bäckar kommer alltså att stå utanför den delen av lagen. Statsrådet säger att då kan man tänka sig vattenvårdsförbund. I fjolårets interpellationsdebatt om översvämningar i Emån blev även jag av jordbruksministern rekommenderad att ta initiativ till bildandet av vattenvårdsförbund. Så har också skett. Men dessa förbund får arbeta på frivillig bas, och det vore naturligtvis en oerhörd styrka om vi så småningom kunde få en lagstiftning på området som gör klart att även andra intressenter, som har nytta av vattendraget som transportör av avloppsvatten från industrier och samhällen, har anledning delta vid spridandet av kostnaderna. Dessutom är det angeläget att där få in de allmänna miljövärdintressena. Jag vet mycket väl, och det har statsrådet också anfört i sitt svar i dag, att den nya miljöskyddslagen kan bedömas komma att positivt verka för att skadorna på våra vattendrag blir mindre. Såväl skadorna på vattnets kvalitet som igenslamningen skall väl mänskligt att döma minska, när denna lag får åsyftad verkan. Men jag anser att de oftast mycket kostsamma rensningsföretag som måste till rimligen också till någon del skall bestridas av dessa, låt mig kalla dem nya intressenter. I samband med behandlingen av frågan om statsbidrag i detta sammanhang – jag vet mycket väl att den frågan handläggs av ett annat statsråd än herr Lidbom som har svarat här i dag – är det angeläget att man vid bedömningen av båtnaden, alltså förutsättningen för statsbidrag, tar hänsyn till de värden jag här har berört.

Fru talman! Jag har med det anförda velat understryka interpellantens synpunkter och uttala förhoppningen att man vid det fortsatta lagstiftningsarbetet skall ta hänsyn till de här anförda synpunkterna.

Herr statsrådet LIDBOM:

Fru talman! Jag tror att jag är i tillfälle att förse herr Larsson i Staffanstorp med ytterligare ett glädjeämne; vattenlagsutredningen har en stor uppgift, och den har ännu inte riktigt hunnit fram till frågorna om upprensning och underhåll av vattendrag. Men i god tid innan man gör det tror jag det blir aktuellt att komplettera utredningen med den jordbruksexpertis som herr Larsson i Staffanstorp efterlyser.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Fru talman! Då har jag bara att säga: tack för detta svar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 106 med förslag till lag om ändring i vattenlagen (1918:523), m. m.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden:

Nr 29 i anledning av motion angående liberalisering av radiolagens regler för tråd- och länköverföring av radio- och TV-program

Nr 30 i anledning av motioner om fria resor för avgångna riksdagsmän

Finansutskottets betänkanden:

Nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till riksgäldskontoret och till viss vinstutlottning

Nr 13 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1971/72

Nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:70 med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning m. m.

Nr 15 angående verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 22 i anledning av motioner om undantag från traktorskatt

Nr 23 i anledning av motion angående befrielse från arvsskatt för de fria trossamfunden och invandrarkyrkorna

Nr 24 i anledning av motion om höjning av kapitalbeskattningen

Nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade

Justitieukskottets betänkanden:

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1971/72 inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Nr 6 i anledning av motioner angående tillsättandet av en kriminalpolitisk beredning m. m.

Socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, m. m., jämte motioner

Nr 19 i anledning av motioner angående deltids- och korttidsanställdas samt låginkomsttagares ställning inom tillägspensioneringen

Nr 20 i anledning av motion om obligatorisk begravningsförsäkring

Nr 69

Fredagen den

23 april 1971

*Ang. fördelningen
av kostnader för
upprepning och
underhåll av vatten-
drag*

Nr 21 i anledning av motion angående sjukpenningen för patienter med migrän

Socialutskottets betänkanden:

Nr 7 i anledning av motioner angående arbetsmiljön

Nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag inom socialdepartementets verksamhetsområde

Kulturutskottets betänkanden:

Nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till radio- och TV-verksamhet m. m. jämte motioner

Nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försöksverksamhet i fråga om ordning för vissa kyrkliga förrättningar jämte motion

Utbildningsutskottets betänkanden:

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående musikutbildning m. m. jämte motioner

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till dramatiska institutet

Nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Nr 8 i anledning av motion om utbyggnad av logoped- och talpedagogutbildningen

Nr 9 i anledning av motioner om läromedel

Trafikutskottets betänkande:

Nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 26 med anledning av motion om tryggande av möjligheterna till uppodling av nedlagd åkermark

Nr 27 med anledning av motion om stöd till den svenska biodlingen

Nr 28 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Inrikesutskottets betänkanden:

Nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag på driftbudgeten inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte motion

Nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1971/72

Nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen (1956:629) om erkända arbetslöshetskassor, m. m.

Nr 69

Fredagen den
23 april 1971

Civilutskottets betänkande:

Nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels angående omorganisation av lantmäteriverksamheten m. m. (1971:57), dels med förslag till lag om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet (1971:58), jämte motioner

§ 14 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1404 av herr *Stålhammar m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 34 om studie- och yrkesorientering i grundskola och gymnasieskola

Nr 1405 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Petersson* i Gäddvik

Nr 1406 av herr *Norrby* i Gunnarskog *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52 angående utbildning av bibliotekspersonal m. m.

Nr 1407 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*

Nr 1408 av herr *Fågelsbo* och fru *Nilsson* i Kristianstad

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 73 med förslag till ändringar i den indirekta beskattningen

Nr 1409 av herr *Eriksson* i Bäckmora

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84 angående ändrade regler för utbetalning av kommunalskatt

Nr 1410 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring m. m.

§ 15 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 206 Herr *Pettersson* i Lund (s) till herr finansministern angående nedläggningen av systembolagbutiker:

Vill statsrådet medverka till att Systembolaget i större utsträckning beaktar lokala servicekrav vid överväganden om nedläggning av butiker?

Nr 207 Herr *Tobé* (fp) till herr jordbruksministern angående medgivandet till visst intrång i Stora Sjöfallets nationalpark:

Anser statsrådet att 1970 års riksdagsbeslut om medgivande till visst intrång i Stora Sjöfallets nationalpark kan utnyttjas innan riksdagen beslutat om medel till anläggandet av Ritsems kraftstation?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 13.17.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert